

Seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel geweld bij bi+ mensen

Een verkenning van hun ervaringen en de hulpverlening

Auteurs: Sara Verlee, Yolin Kraan, Hanneke de Graaf, Willy van Berlo en Jantine van Lisdonk

10-03-2025

Inhoud

Samenvatting	3
1 Inleiding	5
1.1 Aanleiding	5
1.2 Vraagstellingen	6
1.3 Opzet	6
1.4 Basisbegrippen in dit rapport	7
2 Literatuuronderzoek	10
2.1 Methode	10
2.2 Gebruikte terminologie in de literatuur	11
2.3 Ervaringen van bi+ personen met SGGSG	12
2.4 Hulpverlening aan bi+ personen na ervaringen met SGGSG	13
2.5 Oorzaken van SGGSG tegen bi+ personen	15
2.6 Plegers van SGGSG tegen bi+ personen	18
2.7 Lacunes in de literatuur	19
2.8 Conclusies en aanbevelingen	20
3 Bi+ Inclusiescan voor SGGSG hulpverlening	22
3.1 Methode	22
3.2 Bevindingen Scan	24
3.3 Conclusies	45
4 Aanbevelingen	47
4.1 Aanbevelingen voor beleid	47
4.2 Aanbevelingen voor de hulpverlening	48
4.3 Aanbevelingen voor de GGZ	49
4.4 Aanbevelingen voor het bereiken van bi+ slachtoffers	49
4.5 Aanbevelingen voor onderwijs en interventieontwikkelaars	50
4.6 Aanbevelingen voor vervolgonderzoek	50
Bronvermelding	53
Bijlage 1 Woordenlijst	58

Samenvatting

Bi+ personen zijn met ongeveer 1,7 miljoen personen de grootste groep mensen onder de lhbtq+ groep (CBS, 2024b). Zij krijgen veel vaker dan heteroseksuele, homoseksuele en lesbische mensen te maken met seksuele grensoverschrijding en seksueel geweld (SGGSG) (CBS, 2020, 2022, 2024a). Inzicht ontbreekt in mogelijke verklaringen hiervoor. Ook is weinig bekend over de ervaringen van bi+ personen met seksueel geweld, hoe hun seksuele oriëntatie daarin een rol speelt en wat de behoefte is aan zowel preventie als hulpverlening. Deze verkenning richt op wat de ervaringen zijn van bi+ personen met SGGSG en de hulpverlening na het meemaken van SGGSG. Er is een literatuurstudie gedaan naar wat bekend is over de ervaringen van bi+ personen met SGGSG, de oorzaken van SGGSG bij bi+ mensen, informatie over plegers en hulpverlening na SGGSG bij bi+ mensen. Daarnaast is er een scan ontwikkeld en uitgevoerd onder enkele hulpverleningsorganisaties om een verkennend beeld te krijgen in hoeverre hulpverleningsorganisaties bi+ inclusief zijn. De verkenning was van een beperkte omvang.

Uit het literatuuronderzoek komt naar voren dat biseksuele vrouwen vaker SGGSG meemaken dan lesbische en heteroseksuele vrouwen, maar dat het verschil tussen biseksuele en homoseksuele mannen minder duidelijk is. Daarbij moet ook gezegd worden dat er veel minder onderzoek beschikbaar is dat specifiek kijkt naar de ervaringen van biseksuele mannen met SGGSG. Ook het onderzoek dat probeert te verklaren waarom bi+ personen vaker SGGSG meemaken, gaat vooral over vrouwen. Uit dit onderzoek komt naar voren dat bi+ negatieve reacties in de omgeving en het internaliseren hiervan (zelfstigma) biseksuele vrouwen kwetsbaar maakt voor het meemaken van SGGSG. Deze factoren kunnen hen ook belemmeren in het zoeken van hulp, bijvoorbeeld omdat ze hierdoor de schuld bij zichzelf zoeken of omdat ze bang zijn voor een negatieve reactie van de hulpverlener. Er zijn theoretische aanwijzingen dat het stereotype dat bi+ vrouwen promiscue zijn kan leiden tot het objectiveren van bi+ vrouwen en daardoor tot SGGSG tegen deze vrouwen. Op dit moment is onbekend wat de specifieke behoeften van bi+ personen zijn als het gaat om hulpverlening na SGGSG en of de hulpverlening aan hun behoeften voldoet.

De Bi+ Inclusiescan voor hulpverlening na seksueel grensoverschrijdend gedrag of seksueel geweld (SGGSG) is ontwikkeld met als doel om hiermee beter in beeld te krijgen in hoeverre hulpverleningsorganisaties bi+ inclusief zijn en wat er kan worden verbeterd. De scan gaat uit van de volgende acht dimensies: normstelling, cultuur, communicatie en taal, dienstverlening en producten, aanbod voor hulpverleners, bewustwording en kennis, houding van hulpverleners, gedrag van hulpverleners. Binnen de omvang van deze verkenning kon de scan worden uitgevoerd in vier organisaties die hulpverlening bieden aan slachtoffers van seksueel grensoverschrijdend gedrag. Er is gekozen voor organisaties die zich richten op acute hulpverlening of GGZ hulpverlening na het meemaken van SGGSG. Per deelnemende hulpverleningsorganisatie is een documentanalyse uitgevoerd en zijn drie interviews gehouden. Daarnaast vonden er nog drie focusgroepen en interviews plaats met hulpverleners buiten de vier organisaties die zich na een oproep vrijwillig aanmeldden.

De bevindingen van de scan laten zien dat bi+ nog vooral onzichtbaar is in deze organisaties. Er worden geen of weinig signalen gegeven dat de organisaties en hulpverlening bi+ inclusief zijn, en dit kan bi+ cliënten tegenhouden om open te zijn of stigmatisering in de hand werken. Tegelijk kan iemands bi+ oriëntatie in de hulpverlening worden gemist, omdat hulpverleners niet altijd het belang zien om te vragen naar iemands seksuele oriëntatie. Ook bestaat het beeld dat veel hulpverleners niet goed weten hoe zij bi+ inclusieve hulpverlening kunnen bieden. Zij worden hierin niet ondersteund en gestimuleerd door hun organisatie, omdat normstelling over bi+ inclusie ontbreekt en de cultuur meestal uitgaat van heteroseksualiteit en monoseksualiteit. Zo is er sprake van een vicieuze cirkel waarbij bi+ vooral onzichtbaar blijft en adequate en inclusieve hulpverlening aan bi+ mensen niet kan worden gegarandeerd. Bij enkele onderdelen van organisaties die gespecialiseerd zijn in seksuele en genderdiversiteit is het beeld op veel vlakken positiever.

Op basis van deze verkenning worden de volgende aanbevelingen gedaan om de hulpverlening na ervaringen met SGGSG voor bi+ mensen te verbeteren:

Voor de overheid:

- stimuleer en faciliteer cultuurverandering ten aanzien van schadelijke gendernormen en heteronormativiteit via het onderwijs, deskundigheidsbevordering en campagnes;
- besteed meer aandacht aan bi+ inclusie in beleid t.a.v. hulpverlening na SGGSG;
- maak bi+ meer zichtbaar in beleidsprogramma's;
- faciliteer en financier de ontwikkeling van informatie en tools voor de hulpverlening en het in kaart brengen van bi+ inclusieve hulpverlening/organisaties;
- financier meer bi+ inclusief en bi+ specifiek onderzoek over SGGSG.

Voor hulpverleningsorganisaties:

- zorg dat SGGSG beleid, hulpaanbod, communicatie en de organisatiecultuur bi+ inclusief zijn;
- deel kennis over bi+ inclusieve hulpverlening;
- actualiseer bestaande materialen en tools en ontwikkel bi+ inclusieve materialen en tools die nog niet aanwezig zijn;
- neem bi+ inclusie mee in de herziening van relevante zorgstandaarden;

Voor onderwijsinstellingen:

- zorg voor voldoende kennis over bi+ en bi+ inclusiviteit bij de invulling van de kerndoelen en/of de relevante curricula in zorg- en onderwijsopleidingen;

Voor interventieontwikkelaars:

- zorg voor kennis en expertise over bi+ en maak interventies bi+ inclusief;

Voor onderzoekers:

- zorg dat in alle onderzoeken naar prevalentie en kenmerken van SGGSG bi+ geïncorporeerd is;
- doe onderzoek naar de achtergronden van SGGSG bij bi+ mensen, bijvoorbeeld door longitudinaal onderzoek of secundaire analyses op bestaande data;
- doe onderzoek naar bevorderende en belemmerende factoren bij bi+ mensen om hulp te zoeken na het meemaken van SGGSG.

1 Inleiding

Bi+ personen zijn met ongeveer 1,7 miljoen personen de grootste groep mensen onder de lhbtqa+ groep (CBS, 2024b). Uit tal van onderzoek blijkt dat bi+ mannen en vrouwen aanzienlijk vaker te maken krijgen met seksuele grensoverschrijding en seksueel geweld dan heteroseksuele, homoseksuele en lesbische personen (CBS, 2020, 2022, 2024a). Het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, directie Emancipatie, heeft Rutgers en Bi+ Nederland daarom gevraagd een verkenning te doen naar ervaringen en behoeften van bi+ personen ten aanzien van seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel geweld.

Op dit moment weten we wel dat biseksuele personen veel vaker seksuele grensoverschrijding en seksueel geweld meemaken, maar ontbreekt inzicht in mogelijke verklaringen hiervoor. Ook is weinig bekend over de ervaringen van bi+ personen met seksueel geweld, hoe hun seksuele oriëntatie daarin een rol speelt en wat de behoefte is aan zowel preventie als hulpverlening.

1.1 Aanleiding

In preventie, voorlichting en campagnes op het gebied van SGGSG ligt de nadruk veelal op heteroseksuele personen. Hoewel er een groeiende aandacht is voor lhbti+ mensen die seksueel geweld meemaken, lijkt specifieke aandacht voor bi+ mensen te ontbreken. De aandacht voor en aanpak van preventie en hulpverlening gericht op homo- en lesbische mensen is niet automatisch toepasbaar op bi+ mensen. Het is onvoldoende duidelijk of huidige preventieprogramma's en hulpverleningsorganisaties bi+ inclusief zijn met oog voor de specifieke issues, verhalen en problemen van bi+ mensen.

In 2022 publiceerden Significant en Verwey-Jonker Instituut een onderzoek over lhbti+ en huiselijk en seksueel geweld, over de risicofactoren en effectieve hulpverlening en preventie. Hieruit bleek dat hulpverleningsorganisaties geen specifieke aandacht besteden aan bi+ behoeften. Ook werd geconcludeerd dat 'het goed zou zijn als organisaties gericht op preventie van geweld in algemene zin meer zouden weten van de risico's die bi+, trans en intersekse personen lopen. Dat kan de inzet die er nu gepleegd wordt door deze initiatieven op beide vlakken effectiever maken.' Het onderzoek werd uitgevoerd naar aanleiding van een motie met daarin het verzoek om een verkenning te laten doen naar bi+ vrouwen en hulpverlening (28 345 nr 239). Die verkenning werd verbreed naar lhbti+ mensen en hulpverlening, waarbij de onderzoekers in de praktijk weinig hebben opgehaald over hulpverlening aan bi+ mensen en in hoeverre deze hulpverlening effectief is. Ze stelden dat hierover aanvullend onderzoek noodzakelijk is.

Het is belangrijk dat medewerkers voldoende sensitief zijn, zowel in taal als handelen, omdat bi+ personen bij handelingen en bejegening anders onbedoeld te maken kunnen krijgen met de norm van heteroseksualiteit en monoseksualiteit, wat een verdere druk op de mentale gezondheid kan geven en effectieve preventie- en hulpverlening in de weg kan staan.

De Directie Emancipatie (DE) van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) wil verkennen wat de ervaringen zijn van bi+ personen met seksuele grensoverschrijding en seksueel geweld en de hulpverlening na het meemaken van seksuele grensoverschrijding en seksueel geweld.

1.2 Vraagstellingen

Deze verkenning beoogt antwoord te geven op de volgende vragen:

1. Wat weten we over de ervaringen van bi+ personen met seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel geweld en de hulpverlening naderhand?
2. Wat is bekend over de oorzaken van (het meemaken van) seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel geweld bij bi+ personen en wat is bekend over de plegers?
3. In hoeverre zijn hulpverleningsorganisaties bi+ inclusief?¹
4. Wat kan worden verbeterd in de hulpverlening aan bi+ personen, waarbij er zoveel mogelijk wordt aangesloten op de bestaande infrastructuur?

1.3 Opzet

Deze verkenning bestaat uit drie onderdelen: een literatuurstudie, een scan van enkele hulpverleningsorganisaties gericht op bi+ inclusieve hulpverlening, en focusgroepen/interviews met hulpverleners. Door de resultaten van deze drie methoden met elkaar te verbinden, krijgen we dieper inzicht in de ervaringen van bi+ personen met seksuele grensoverschrijding en seksueel geweld en de hulpverlening na het meemaken van seksuele grensoverschrijding en seksueel geweld. Vanwege de beperkte omvang van de verkenning zijn er voor elk onderdeel keuzes gemaakt in de opzet en uitvoering. Hieronder beschrijven we kort elk onderdeel en in de resultaat hoofdstukken worden de onderdelen uitgebreider toegelicht.

In deze verkenning sluiten wij zoveel mogelijk aan bij een onderzoek naar ervaringen van bi+ vrouwen met seksueel grensoverschrijdend gedrag dat tegelijkertijd werd uitgevoerd binnen de alliantie Act4Respect, zodat er geen onnodige overlap plaatsvindt (Naezer et al., 2025).

1.3.1 Literatuurstudie

Allereerst is een literatuurstudie gedaan. We deden een systematische zoekopdracht naar peer-reviewed wetenschappelijke artikelen in de database PsycINFO en maakten daarnaast gebruik van niet in wetenschappelijke tijdschriften gepubliceerde literatuur. Hieruit selecteerden we literatuur die is verschenen sinds 2010 en die antwoord geeft op één of meer van onze onderzoeksvragen. In de resultaten beschreven we niet alleen wat er bekend is over onze onderzoeksvragen, maar maken we ook lacunes in de beschikbare kennis zichtbaar zodat hier aanvullend onderzoek op kan worden ingezet.

.....
¹ In de oorspronkelijke opdracht werd voor vraag 3 en 4 ook gekeken naar preventie. In nader contact met opdrachtgever is besloten om dit te beperken tot organisaties die zich richten op acute hulpverlening of GGZ hulpverlening na het meemaken van SGGSG.

1.3.2 Een scan van hulpverleningsorganisaties

In vier organisaties die hulpverlening bieden aan slachtoffers van seksueel grensoverschrijdend gedrag is met meerdere methoden gescand in hoeverre de geboden hulpverlening bi+ inclusief is en wat hierin kan worden verbeterd bij de vier organisaties, waarbij de aanbevelingen ook algemeen toepasbaar zijn. De bi+ inclusie van deze organisaties werd op drie niveaus verkend: 1) de organisatie, 2) aanbod/producten/communicatie en 3) houding, kennis en vaardigheden van hulpverleners. Daarnaast is nagegaan op welke manieren bewustwording en kennisbevordering ten behoeve van bi+ inclusie effectief, efficiënt en duurzaam kan worden verbeterd in deze organisaties, waarbij zoveel mogelijk wordt aangesloten op bestaande infrastructuur en bredere toepasbaarheid bij vergelijkbare organisaties.

1.3.3 Focusgroepen en interviews

Tenslotte gingen we met hulpverleners uit verschillende disciplines (therapeuten, callcentrum medewerkers, casemangers) in gesprek over wat zij nodig hebben om bi+ oriëntaties en hulpvragen van bi+ mensen te bespreken. De behoeften van hulpverleners die direct contact hebben met cliënten die SGGSG hebben meegemaakt stonden hierbij centraal. Ook vroegen we hen wat organisaties en andere stakeholders (opleiders/branche organisaties) zouden kunnen doen om te bevorderen dat SGGSG preventie en hulpverlening bi+ inclusiever worden en dat hulpverleners een bi+ inclusieve houding, kennis en vaardigheden hebben. De gesprekken met deze hulpverleners vonden plaats in de vorm van focusgroepen en interviews.

De bevindingen van de literatuurstudie staan in hoofdstuk 2. Aangezien de focusgroepen en interviews vooral een verdieping en aanvulling bleken op de scan in organisaties, is besloten om deze uitkomsten te integreren in hoofdstuk 3 over de scan. In hoofdstuk 4 bieden we overstijgende aanbevelingen, die kunnen bijdragen aan meer bi+ inclusieve SGGSG hulpverlening.

1.4 Basisbegrippen in dit rapport

1.4.1 Bi+

Bi+ is een overkoepelende term voor mensen die zich tot meer dan één gender aangetrokken kunnen voelen. Iemand voelt zich dan bijvoorbeeld aangetrokken tot zowel mannen als vrouwen, of tot non-binaire mensen en vrouwen, of tot mensen ongeacht gender. Sommige mensen met deze gevoelens kiezen ervoor om zichzelf biseksueel, panseksueel of queer te noemen, of gebruiken meerdere labels tegelijk. Veel bi+ mensen labelen zichzelf echter niet of noemen zichzelf, ondanks hun gevoelens van aantrekking tot meer dan één gender, bijvoorbeeld hetero- of homoseksueel. Dit kan te maken hebben met hun huidige relatiepartner of om bi+ stigma te voorkomen. Bi+ is dus breder dan biseksualiteit. Onder bi+ vallen ook mensen die zich niet als bi of biseksueel identificeren, maar die wel aantrekking voelen tot meerdere genders. Verder wordt biseksualiteit soms beperkt tot aantrekking tot mannen en vrouwen, terwijl gender bij bi+ meer omvattend is dan alleen mannen en vrouwen (Bi+ Nederland, 2023).

1.4.2 Monoseksuele norm

Monoseksuele mensen hebben een seksuele oriëntatie gericht op één gender. Deze mensen zijn dus heteroseksueel, homoseksueel of lesbisch. Bi+ mensen zijn niet monoseksueel. De monoseksuele norm is de overtuiging dat seksuele oriëntatie binair is (gericht op mannen óf vrouwen) en dat ervaringen, relaties en gedragingen die daarbuiten vallen niet volwaardig zouden zijn (Baams et al., 2021). Als gevolg van de monoseksuele norm kunnen bi+ mensen te maken krijgen met binegativiteit, zoals vooroordelen en uitwissing. Uit landelijk kwantitatief onderzoek (Baams et al., 2021) blijkt dat van de bi+ mensen 43% heeft meegemaakt dat hun seksuele oriëntatie niet werd geloofd, 58% dat mensen denken dat een bi+ oriëntatie niet bestaat, en dat 83% zou willen dat hun seksuele oriëntatie serieuzer werd genomen. Ook kreeg 22% te maken met het vooroordeel dat ze geen goede partner zouden kunnen zijn. Het kwalitatieve luik van dit landelijke onderzoek (Cense et al., 2021) beschreef dat uitwissing een andere vorm van binegativiteit is. Hierbij worden bi+ mensen, bijvoorbeeld vanwege de huidige relatiepartner, onterecht gezien als heteroseksueel, homoseksueel of lesbisch. Daarmee wordt hun bi+ oriëntatie onzichtbaar gemaakt en ontkend.

1.4.3 Minderheidsstress

Minderheidsstress is een specifieke vorm van stress die mensen ervaren als ze deel uitmaken van een gemarginaliseerde groep, bovenop de stressoren die iedereen ervaart (Meyer, 2003). Bi+ mensen hebben te maken met dubbele minderheidsstress: afwijzing en discriminatie omdat zij niet aan de heteroseksuele norm voldoen én omdat zij niet aan de monoseksuele norm voldoen (Huijnk et al., 2022; Joemmanbaks & Derckx, 2024). Recent onderzoek naar de ervaringen van bi+ vrouwen concludeerde dat deze vrouwen te maken krijgen met drievoudige marginalisering: seksisme, heteronormativiteit en de monoseksuele norm (Naezer et al., 2025). Onderzoek toont aan dat minderheidsstress effect heeft op mentaal welzijn (Joemmanbaks & Derckx, 2024), ook bij bi+ mensen (Baams et al., 2021). De dubbele minderheidsstress zou kunnen verklaren waarom het mentaal welzijn van bi+ mensen lager ligt dan van heteroseksuele, homoseksuele en lesbische mensen (Huijnk et al., 2022; Panteia et al., 2024).

1.4.4 Seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel geweld

Bij gewenst seksueel gedrag is sprake van wederzijdse instemming, vrijwilligheid en gelijkwaardigheid. De betrokkenen laten duidelijk blijken dat ze het seksuele contact willen, er wordt geen (lichamelijke, psychische of andere vormen van) druk of manipulatie uitgeoefend, en niemand heeft een groot overwicht door macht of leeftijd, waarbij de ander afhankelijk is. Bij seksuele grensoverschrijding wordt aan een of meerdere van deze voorwaarden niet voldaan. Seksueel geweld is een specifieke vorm van seksueel grensoverschrijdend gedrag. Bij seksueel geweld vindt penetratie (verkrachting) of andere seksuele handelingen (aanranding) tegen de wil plaats.

In de literatuur lopen deze begrippen soms door elkaar heen. Daarom kiezen we er in deze verkenning voor om in het algemeen beide termen te gebruiken:

seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel geweld (SGGSG), om te verwijzen naar 'alle vormen van (pogingen tot) seksueel gedrag, zowel fysiek als verbaal, die de grenzen van een ander overschrijden zonder instemming (consent), zoals ongewenste aanrakingen, opmerkingen, zoenen of seks tegen iemands wil' (Kraan et al., 2024). Hierbij staan de ervaringen en interpretaties van slachtoffers centraal: een ervaring is dus grensoverschrijdend wanneer iemand een seksuele handeling als 'ongewenst' of 'zonder instemming' beschrijft. Wanneer in de literatuur naar specifieke termen of beschrijvingen wordt verwezen, of wanneer in onderzoek naar specifiek gedrag is gevraagd (bijvoorbeeld als het gaat over de cijfers), worden die expliciet benoemd.

2 Literatuuronderzoek

In dit hoofdstuk beschrijven we wat er bekend is over de ervaringen van bi+ personen met seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel geweld (SGGSG) vanuit bestaand onderzoek. Allereerst geven we kort aan wat we weten over de prevalentie en aard van deze ervaringen. Daarna beschrijven we wat bekend is over de hulpverlening aan bi+ personen na ervaringen met SGGSG. Vervolgens gaan we in op mogelijke verklaringen voor de bevinding dat bi+ personen meer risico lopen op het meemaken van SGGSG. Ook bekijken we wat we weten over de plegers van SGGSG tegen bi+ personen. Tenslotte lichten we de lacunes in de bestaande kennis uit. We eindigen dit hoofdstuk met conclusies en aanbevelingen voor verder onderzoek.

2.1 Methode

In de database PsycINFO zochten wij naar publicaties over de ervaringen van bi+ personen met seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel geweld, de hulpverlening na dergelijke ervaringen, en de mogelijke verklaringen en risicofactoren. Hierbij is gebruik gemaakt van een multi-field search, gericht op de relevante termen in de abstracts van de artikelen. Naast deze zoekmachines is ook een snowballing-strategie toegepast, waarbij collega's en experts in het veld zijn gevraagd om relevante publicaties aan te dragen. Hierbij is zowel gekeken naar wetenschappelijke publicaties als naar onderzoeksrapportages die niet in een wetenschappelijk tijdschrift gepubliceerd zijn. De (combinaties van) gebruikte zoektermen zijn te vinden in Tabel 1.

Tabel 1: Gebruikte zoektermen per thema

Thema	Zoektermen
Seksueel grensoverschrijdend gedrag en geweld	(sexual* violen*) OR (sexual* transgress*) OR (sexual* transgressive behavio*) OR (sexual assault) OR (sexual harassment) OR (sexual* intimidati*) OR (sexual* abus*)
Doelgroep (bi+)	bisexual* OR plurisexual OR pansexual OR multisexual OR polysexual OR bi+ OR biseksueel
Per onderzoeksvraag	
Hulpverlening	(support service*) OR service* OR counselling OR counseling OR intervention* OR (sexual healthcare) OR healing OR aftercare OR (help-seeking) OR (care-seeking) OR disclos*
Verklaringen en risicofactoren	(risk factor*) OR reason* OR explanat* OR explain* OR justification* OR predict* OR determinant* AND (monosexual norm*) OR mononormativity OR (gender norm*) OR (double standard) OR (minority stress) OR (social support) OR (bisexual stigma) OR biphobia OR invisibility OR erasure OR intersectionality OR (internalized biphobia) OR (internalized stigma)
Dader(s)	reason* OR motive* OR believe* OR why AND (sexual* offender*) OR (sex offender*) OR offender* OR perpetrator*

In veel van de studies die het resultaat waren van deze literatuursearch werden bi+ personen niet als aparte groep beschreven, maar samengenomen met homoseksuele en lesbische mensen. Deze literatuur werd geëxcludeerd. Daarnaast zijn uitsluitend publicaties in het Nederlands of Engels meegenomen die vanaf 2010 zijn gepubliceerd, om de relevantie en toegankelijkheid te waarborgen.

2.2 Gebruikte terminologie in de literatuur

In de literatuur worden veel verschillende termen en definities gebruikt voor de concepten “seksueel geweld en seksueel grensoverschrijdend gedrag” en “bi+”. In de beschrijving van de resultaten sluiten we zoveel mogelijk aan bij de gebruikte labels en operationalisaties uit de beschikbare onderzoeken.

2.2.1 Seksueel geweld en seksueel grensoverschrijdend gedrag

In Nederlandstalige rapportages en artikelen zijn seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel geweld de gangbare termen. Het verschil tussen deze twee termen wordt soms aangebracht om een gradatie in ernst weer te geven, waarbij seksueel geweld wordt gebruikt voor fysiek seksueel gedrag tegen de wil waarbij over het algemeen ook sprake is van (pogingen tot) penetratie. Seksuele grensoverschrijding is dan vaak een breder begrip dat bijvoorbeeld ook ongewenste aanrakingen of verbale vormen van grensoverschrijding omvat (zie bijvoorbeeld Kraan et al., 2024).

Ook in Engelstalig onderzoek zien we veel variatie in terminologie, zoals *sexual violence*, *sexual assault*, *sexual victimisation*, *sexual abuse*, *sexual harassment* en *sexual coercion*. Ook de definities en operationalisaties van deze termen kunnen per onderzoek verschillen. Dit maakt het lastiger om de bevindingen uit verschillende studies met elkaar te vergelijken. Opvallend is dat in veel onderzoeken verbale vormen van SGGSG (zoals ongewenste seksuele opmerkingen) niet zijn meegenomen. De meest gebruikte schaal in Engelstalige onderzoeken om SGGSG te meten is de Sexual Experiences Survey of een aangepaste kortere versie ervan (SES-SFV; Koss et al., 2007; 2008). De verkorte versie meet enkel fysieke vormen van seksuele grensoverschrijding.

2.2.2 Bi+

De term bi+ wordt zowel in de nationale als internationale literatuur zelden, maar wel steeds meer gebruikt. In Nederland is de term inmiddels gangbaar aan het worden in onderzoek gericht op lhbtqi+ of bi+, maar dat geldt meestal niet voor ouder onderzoek of onderzoek naar brede thema's. Datzelfde geldt voor de tegenhanger monoseksueel (mensen wier seksuele oriëntatie gericht is op één gender). Meestal worden de termen *biseksueel* of *bisexual* gebruikt. Hierbij wordt over het algemeen gekeken naar hoe mensen zichzelf identificeren (i.e. zelfbenoeming) – bijvoorbeeld als heteroseksueel, homoseksueel, lesbisch of biseksueel. De term 'bi+' staat dan vrijwel nooit bij de antwoordopties en ook antwoordopties als 'panseksueel' en 'queer' zijn lang niet altijd beschikbaar. Daarnaast biedt zelfbenoeming geen volledig beeld van iemands seksuele oriëntatie, omdat niet iedereen die zich aangetrokken voelt tot meerdere genders zichzelf bi+ noemt. Hierdoor blijft een deel van de bi+

groep ook onzichtbaar in onderzoek waar wel apart naar de groep biseksuele personen wordt gekeken.

2.3 Ervaringen van bi+ personen met SGGSG

Volgens de Prevalentiemonitor Huiselijk Geweld en Seksueel Grensoverschrijdend Gedrag 2024 (PHGSG; CBS, 2024a) heeft 34% van de bi+ vrouwen het jaar voorafgaand aan het onderzoek te maken gehad met seksuele grensoverschrijding. Ter vergelijking: bij lesbische vrouwen is dit 17% en bij heteroseksuele vrouwen 14%. Dit betekent dat naar schatting jaarlijks ruim 300.000 biseksuele vrouwen in Nederland hiermee te maken krijgen. Bij biseksuele mannen heeft 15% te maken gehad met seksuele grensoverschrijding, vergeleken met 26% van de homoseksuele mannen en 6% van de heteroseksuele mannen. Dat komt neer op bijna 115.000 biseksuele mannen.

Ook verdiepende analyses op de Monitor Seksuele gezondheid 2017 laten zien dat SGGSG vaak voorkomt bij bi+ personen (Nikkelen et al., 2019). Binnen de bi+ groep wordt in deze analyses onderscheid gemaakt tussen personen die zich even sterk aangetrokken voelen tot mannen en vrouwen of vooral tot de eigen gender, en personen die vooral op de andere gender vallen. Bij zowel mannen als vrouwen komt het meemaken van seksueel geweld (gedwongen tot seksuele handelingen en/of ervaringen met penetratieseks tegen de wil) ooit in het leven het meest voor in de groep die evenveel op mannen als vrouwen valt of vooral op personen van hun eigen gender. Meer dan de helft (52%) van de vrouwen die zich even sterk aangetrokken voelen tot mannen en vrouwen of vooral tot vrouwen maakte ooit in haar leven seksueel geweld mee. Van de mannen die evenveel of vooral op mannen vallen maakte een kwart ooit seksueel geweld mee.

In de PHGSG wordt onderscheid gemaakt in drie verschillende vormen van seksueel grensoverschrijdend gedrag: offline seksuele intimidatie (zoals vervelende seksuele opmerkingen), online seksuele intimidatie (zoals het ongewenst ontvangen van naaktfoto's) en fysieke seksuele grensoverschrijding (in dit onderzoek: fysiek seksueel geweld genoemd). Alle drie deze vormen van seksuele grensoverschrijding komen onder bi+ vrouwen aanzienlijk vaker voor dan onder lesbische en heteroseksuele vrouwen. Zo maakte 1 op de 8 bi+ vrouwen in een jaar tijd fysiek seksueel geweld mee, tegenover 1 op de 20 heteroseksuele en 1 op de 25 lesbische vrouwen. Bij mannen zijn het vooral de homoseksuele mannen die alle drie de vormen van SGGSG vaker meemaken.

Uit secundaire analyses op een eerdere editie van de PHGSG (Joemmanbaks & De Graaf, 2022) waarin nog meer in detail naar verschillende vormen van SGGSG is gekeken, bleek dat bi+ vrouwen in allerlei verschillende contexten vaker dan heteroseksuele en lesbische vrouwen te maken kregen met SGGSG: bij daten, door een (ex)partner, in het uitgaansleven, in de werkomgeving en in het onderwijs. Vooral offline verbale grensoverschrijding (bijvoorbeeld naroeppen of ongewenst aandringen op seks) kwam veel voor onder bi+ vrouwen. Bi+ mannen kregen vaker dan hetero- en homoseksuele mannen te maken met

fysieke seksuele grensoverschrijding zonder penetratie (bijvoorbeeld ongewenste aanrakingen) en SGGSG bij daten.

Met deze kwantitatieve onderzoeken krijgen we vooral inzicht in welke groepen binnen de bi+ gemeenschap het meest te maken krijgen met SGGSG en in welke situaties, maar niet in de aard van deze ervaringen en of deze mensen zelf een verband zien tussen deze ervaringen en hun seksuele oriëntatie. Enkele kwalitatieve studies geven wel verdiepend inzicht. In een kwalitatieve studie reageerden bi+ vrouwen zelf terughoudend op de vraag of hun ervaringen met seksueel grensoverschrijdend gedrag op straat iets met hun seksuele oriëntatie te maken had (Cense et al., 2021). Ze koppelden dit vooral aan hun gender.

Ook in ander kwalitatief onderzoek van Flanders et al. (2020) komen geen duidelijke aanwijzingen naar voren dat de ervaringen van bi+ personen met SGGSG iets te maken hebben met hun seksuele oriëntatie. Sommige personen gaven wel aan dat biseksuele stereotypen een rol speelden in hun ervaring, maar niet iedereen zag dit verband. Ook vroegen sommige deelnemers zich af of hun bi+ oriëntatie hen specifiek tot doelwit maakte, maar het was niet duidelijk of dit inderdaad het geval was, mogelijk doordat de plegers hun motieven niet altijd kenbaar maken. Daarnaast relateerden verschillende deelnemers hun ervaring met SGGSG aan een combinatie van meerdere sociale identiteiten (e.g. etniciteit, gender en seksuele oriëntatie). In een mixed-methods onderzoek onder biseksuele vrouwen (Watson et al., 2021) liet meer dan 40% van de deelnemers weten dat de plegers van SGGSG op de hoogte waren van hun biseksuele identiteit. Van deze groep vermoedde meer dan de helft dat hun biseksuele identiteit een rol speelde bij het incident, of hield dit in ieder geval voor mogelijk.

Een andere verklaring voor de link tussen het meemaken van SGGSG en seksuele oriëntatie kan ook worden gezocht in het effect dat SGGSG heeft op iemands (latere) seksuele ontwikkeling en beleving. In het onderzoek van Cense et al. (2021) beschrijven sommige bi+ personen die in de jeugd seksueel misbruikt zijn door een man dat zij (seksueel) contact met mannen voor een lange tijd lastig vonden. Een bi+ vrouw die seksueel werd misbruikt door de vriend van haar moeder beschrijft: "Wat ik tot nu toe heb mogen ervaren is dat ik die rem of die blokkade bij een vrouw niet heb en bij een man wel" (Cense et al., 2021, p.18). Een vergelijkbare ervaring werd gedeeld door een andere bi+ vrouw, die na seksueel misbruik door haar vader bewust afstand heeft genomen van mannen.

2.4 Hulpverlening aan bi+ personen na ervaringen met SGGSG

Er zijn geen nationale prevalentiecijfers bekend over de groep bi+ personen die na het meemaken van SGGSG hulp zoekt. Uit interviews met hulpverlenings- en preventieorganisaties voor huiselijk en seksueel geweld bij lhbt+ personen blijkt ook een gebrek aan inzicht in het aantal lhbt+ personen die hulp krijgen (Significant & Verwey-Jonker Instituut, 2022). Dit komt mede doordat genderidentiteit en seksuele oriëntatie vaak niet geregistreerd worden en/of

omdat de registratiesystemen slechts de binaire opties 'man' en 'vrouw' aanbieden.

Ook geven hulpverleningsorganisaties aan dat ze relatief weinig lhbt+ cliënten zien (Significant & Verwey-Jonker Instituut, 2022). Gezien de omvang van het probleem van SGGSG binnen deze groep - met name onder bi+ personen - is dit opvallend. Deze groep ervaart mogelijk belemmeringen of barrières bij het zoeken naar of krijgen van hulp. Daarnaast kan het zijn dat lhbt+ cliënten wel hulp zoeken, maar dat ze hun seksuele oriëntatie of genderidentiteit niet delen met de hulpverlener, waardoor ze niet als zodanig worden herkend. Binnen hulpverleningsorganisaties is soms wel aandacht voor homoseksualiteit en transgender, maar niet voor bi+ en intersekse. Ook zijn lhbtq+ of regenboog uitdrukkingen voor een deel van de bi+ cliënten geen signaal dat een organisatie voor hen openstaat, omdat een regenboog of lhbtq+ geen garantie is voor bi+ inclusie (Buizer et al., 2024).

Er zijn wel aanwijzingen dat lhbt+ personen minder bereid zijn om aangifte te doen of een melding te maken wanneer zij slachtoffer worden van (seksueel) geweld dan heteroseksuele personen (Grappierhaus & Van Engelshoven, 2019). Bi+ vrouwen en asexuele mensen doen dit het minst (CBS, 2024a). De lhbtq+ monitor 2024 laat zien dat biseksuele vrouwen minder vaak melding maken van geweldsdelicten bij de politie dan heteroseksuele vrouwen. Bi+ mannen verschillen wat dit betreft niet van heteroseksuele mannen (Panteia, Movisie & Ipsos I&O, 2024).

Onderzoek naar het zoeken van steun na of praten over ervaringen met SGGSG laat zien dat het belangrijk is om onderscheid te maken tussen verschillende soorten hulpbronnen. Uit een literatuurreview van Edwards et al. (2023) komt naar voren dat biseksuele vrouwen hun ervaringen met SGGSG vaker delen met zowel informele bronnen (zoals vrienden of familie) (24-77%) als formele bronnen (zoals zorgverleners en politie) (9-71%) dan lesbische of heteroseksuele vrouwen. Ook Moschella et al. (2020) vonden dat biseksuele personen significant vaker hun ervaring met SGGSG deelden dan heteroseksuele en lesbische/homoseksuele personen, maar vooral met hun partner en sommige formele bronnen, zoals de politie, niet met hulpverleners of crisiscentra. Mogelijk belemmert angst voor negatieve reacties van hulpverleners – zowel op de seksuele oriëntatie als op de ervaring met SGGSG – bi+ personen in het zoeken naar hulp. In kwalitatief onderzoek van Flanders et al. (2020) gaf een aantal participanten aan dat het ervaren van discriminatie hen tegenhield om hulp te zoeken na SGGSG.

Hoewel er maar weinig onderzoek is onder mannen, lijken hier wel specifieke mechanismen een rol te spelen. Biseksuele mannen geven aan terughoudend te zijn om hulp te zoeken na ervaringen met SGGSG, omdat ze bang zijn om niet serieus genomen te worden, beschuldigd te worden of niet geloofd te worden (Patterson et al., 2024). Deze mannen kunnen een gevoel van schaamte of zelfkritiek rond het zoeken van hulp ontwikkelen als ze verwachten dat hulpverleners een negatief oordeel hebben. Dit gebeurt vooral als mannen bang zijn om als minder mannelijk te worden gezien, hetgeen hen vervolgens ook weer belemmert om hulp te zoeken.

Onderzoek onder biseksuele vrouwen suggereert dat negatieve reacties op hun ervaring met SGGSG de negatieve gevolgen hiervan kunnen versterken (Salim et al., 2022). Wanneer ze zulke binegatieve reacties krijgen, ervaren ze vaker symptomen van posttraumatische stress en vertonen ze riskant alcoholgebruik. In deze binegatieve reacties komen dan vooroordelen over biseksuele personen naar voren, bijvoorbeeld dat bi+ een niet-bestaande of onstabiele seksuele identiteit zou zijn of dat biseksuele mensen onverantwoordelijk of losbandig zijn. Deze stereotypen maken het voor biseksuele vrouwen extra moeilijk om steun te vinden na SGGSG, en versterken de negatieve gevolgen ervan.

2.5 Oorzaken van SGGSG tegen bi+ personen

2.5.1 Wanneer kun je spreken van een 'oorzaak'

Eén van de onderzoeksvragen van deze verkenning is wat er bekend is over de oorzaken van SGGSG tegen bi+ personen. Het is daarom belangrijk helder te hebben wanneer je op basis van onderzoek over een 'oorzaak' kunt spreken. Hiervoor moet aan een aantal belangrijke voorwaarden voldaan zijn:

- Er moet worden aangetoond dat de 'oorzaak' vóór het meemaken van SGGSG plaatsvond.
- Er moet een significante samenhang zijn tussen de 'oorzaak' en SGGSG.
- Andere verklaringen voor de relatie tussen de 'oorzaak' en SGGSG moeten worden uitgesloten.

Het beste type onderzoek om dit soort oorzaak-gevolg relaties aan te tonen is een experiment. Of anders onderzoek waarbij mensen over langere tijd worden gevolgd, ook al voordat ze SGGSG meemaken. Idealiter moeten er dan verschillende studies zijn die hetzelfde verband aantonen. Dan kun je met meer zekerheid zeggen dat het geen toevallige bevinding is. Voor de onderliggende vraagstelling (de oorzaken van SGGSG tegen bi+ personen) bestaat er geen literatuur die aan bovenstaande voorwaarden voldoet. In deze paragraaf gaan we dus op zoek naar bewijs voor mogelijke verklaringen, maar zullen we geen antwoord kunnen geven op de vraag waarom bi+ personen meer SGGSG meemaken. Er is bijvoorbeeld wel zicht op risicofactoren voor het meemaken van SGGSG en van bepaalde risicofactoren weten we ook dat die vaker voorkomen bij bi+ personen. Deze worden hieronder beschreven.

2.5.2 Risicofactoren voor het meemaken van SGGSG

SGGSG komt voort uit sociaal geconstrueerde normen rondom seksualiteit en gender, evenals uit machtsverschillen en genderongelijkheid. Traditionele opvattingen over mannelijkheid en vrouwelijkheid dragen bij aan SGGSG in het algemeen, maar ook specifiek tegen seksuele minderheden en gender-non-conforme individuen (Van Berlo & Ploem, 2018).

Risicofactoren die de kans op het meemaken van seksueel geweld in de hele populatie (dus niet enkel voor bi+ personen) vergroten, omvatten onder andere een traumatische jeugd, eerdere ervaringen met SGGSG, alcohol- en drugsgebruik, eenzaamheid of sociaal isolement, depressieve klachten, een

lage veerkracht, een lager welvaartsniveau, meer seksuele partners en een verhoogde mate van seksueel experimenteren (Nikkelen et al., 2019; PHSG, 2020; Significant & Verwey-Jonker Instituut, 2022; Spencer et al., 2024). Een sterk sociaal netwerk kan juist een belangrijke beschermende factor zijn (Sociaal en Cultureel Planbureau, 2018).

2.5.3 Risicofactoren die vaker voorkomen bij bi+ personen

Enkele van deze risicofactoren voor het meemaken van SGGSG komen vaker voor onder bi+ personen dan onder monoseksuele personen. Biseksuele vrouwen hebben bijvoorbeeld vaker traumatische jeugdervaringen, zoals (emotionele) mishandeling of verwaarlozing, dan heteroseksuele en lesbische vrouwen (Nikkelen et al., 2019). Daarnaast hebben biseksuele vrouwen vaker mentale en fysieke gezondheidsproblemen (O'Shea, 2021) en zijn er aanwijzingen dat biseksuele vrouwen een groter risico lopen op middelengebruik (Johnson & Grove, 2017; O'Shea, 2021).

Een belangrijk model dat dit (deels) verklaart is het minderheidsstressmodel (zie ook paragraaf 1.4.3.; Meyer, 2003). Dit model stelt dat minderheidsstress ontstaat door negatieve reacties, stigma, vooroordelen en discriminatie, het anticiperen op deze negatieve reacties, het internaliseren van deze negatieve opvattingen en het verbergen van de seksuele oriëntatie. Deze minderheidsstressfactoren kunnen leiden tot een verhoogde kwetsbaarheid voor zowel mentale als fysieke gezondheidsproblemen (Joemmanbaks & Derckx, 2024). Sociale steun is een beschermende factor voor het ontwikkelen van mentale of fysieke gezondheidsproblemen, maar dit is door de minderheidsstatus juist ook minder vanzelfsprekend. Bijvoorbeeld door pestervaringen als reactie op gender-non-conform gedrag, of door negatieve reacties in de familie wanneer iemand open is over de seksuele oriëntatie (Significant & Verwey-Jonker Instituut, 2022).

Het minderheidsstressmodel is van toepassing op elke groep die vanwege een minderheidsstatus stress ervaart. Bi+ personen hebben echter te maken met dubbele marginalisering, omdat zij naast de heteronorm ook te maken krijgen met de monoseksuele norm (Joemmanbaks & Derckx, 2024). Bi+ vrouwen hebben zelfs te maken met drievoudige marginalisering, omdat bij hen naast heteronormativiteit en mononormativiteit ook seksisme meespeelt (Naezer et al., 2025). Door deze twee- of drievoudige marginalisering hebben bi+ mensen te maken met specifieke vormen van minderheidsstress, zoals specifieke vooroordelen en stigma's (ook wel binegativiteit genoemd) (Beyer et al., 2022; Salim et al., 2022). De twee meest voorkomende vooroordelen over biseksualiteit zijn (1) dat het een niet-bestaande of onstabiele seksuele identiteit zou zijn, en (2) dat biseksuele mensen als onverantwoordelijk of losbandig worden gezien (Salim et al., 2022). Vooral biseksuele vrouwen worden gezien als hyperseksueel en promiscue (Johnson & Grove, 2017). Bi+ personen krijgen daarnaast te maken met het ontkennen of onzichtbaar maken van de seksuele identiteit en gebrek aan steun van de eigen partner (Baams et al., 2021). Ook binnen de lhbti+ gemeenschap kunnen ze te maken krijgen met afwijzing (Joemmanbaks & Derckx, 2024). Vergeleken met homoseksuele mannen en lesbische vrouwen verbergen bi+ mensen hun seksuele oriëntatie vaker (Significant & Verwey-Jonker Instituut, 2022). Daarnaast ervaren zij

doorgaans een lagere mate van zelfacceptatie dan homoseksuele en lesbische personen (Felten & Maliepaard, 2015).

Eén risicofactor van SGGSG die niet in het minderheidsstressmodel is meegenomen is het aantal sekspartners dat iemand in het hele leven of recent heeft gehad. Biseksuele vrouwen hebben vaker twee of meer sekspartners dan heteroseksuele en lesbische vrouwen in de laatste zes maanden. Biseksuele mannen hebben iets minder vaak meerdere sekspartners in de laatste zes maanden dan homoseksuele mannen, maar wel meer dan heteroseksuele mannen (Nikkelen et al., 2019). Het aantal sekspartners wordt doorgaans als risicofactor beschouwd voor het meemaken van SGGSG. Het is opvallend dat biseksuele vrouwen ongeveer even veel sekspartners hebben als homoseksuele mannen, maar dat bi+ vrouwen veel vaker seksueel geweld overkomt dan homoseksuele mannen. Het is niet bekend hoe dit genderverschil verklaard kan worden en ook niet hoe een bi+ oriëntatie verschillend voor vrouwen en mannen een rol kan spelen.

2.5.4 Risicofactoren voor het meemaken van SGGSG bij bi+ personen

Recent Nederlands onderzoek laat zien dat de hierboven beschreven drievoudige marginalisering van bi+ vrouwen (seksisme, heteronormativiteit, en de monoseksuele norm) gevolgen heeft voor het meemaken van SGGSG. Op basis van literatuuronderzoek en interviews met bi+ vrouwen werd in dit onderzoek beschreven hoe deze drievoudige marginalisering hen kwetsbaarder maakt voor SGGSG en hoe dit hen bemoeilijkt in het vinden van adequate hulp (Naezer et al., 2025). Door marginalisering en minderheidsstress hebben ze vaak minder energie om hulp te zoeken of twijfelen ze of ze deze hulp wel verdienen. Soms stellen zij hulp zoeken uit, omdat ze bang zijn dat hun ervaringen niet begrepen worden. De respondenten in het onderzoek die wel hulp hebben gezocht, kregen soms te maken met gebrek aan kennis over verbanden tussen SGGSG en bi+ zijn, waardoor ze niet altijd adequate hulp kregen.

Ook uit kwantitatieve onderzoeken onder biseksuele personen kwam naar voren dat zowel geïnternaliseerde binegativiteit als ervaringen met binegativiteit samenhangen met het meemaken van SGGSG (Flanders et al., 2023; 2020; 2019). Grove & Johnson (2023) vonden ook een correlatie tussen binegativiteit in de eigen sociale omgeving en een hogere prevalentie van SGGSG onder biseksuele vrouwen. In een van de studies van Flanders (2019) onder biseksuele vrouwen is in de analyses gecontroleerd voor het aantal sekspartners. Na controle hiervoor bestond er nog steeds een significante samenhang tussen geïnternaliseerde en externe binegativiteit en het meemaken van SGGSG. Dit betekent dat deze factoren een rol spelen, onafhankelijk van het aantal sekspartners dat iemand heeft.

McConnell en Messman-Moore (2019) onderzochten de rol van alcoholgebruik in het verklaren van de relatie tussen seksueel misbruik in de kindertijd (voor het 18e levensjaar) en verkrachting op volwassen leeftijd (vanaf het 18e levensjaar) bij biseksuele vrouwen. Zij vonden dat overmatig alcoholgebruik een rol speelt bij herhaald slachtofferschap. Vrouwen die seksueel misbruikt waren voor het 18^e jaar hadden een grotere kans om overmatig te drinken en deze vrouwen hadden vervolgens een grotere kans om op latere leeftijd

verkracht te worden. Deze verbanden werden alleen gevonden bij matige tot hoge niveaus van binegativiteit in de omgeving en niet bij lage niveaus van binegativiteit in de omgeving. Bi+ minderheidsstress speelt dus bij bi+ vrouwen een rol bij herhaald slachtofferschap en de onderliggende processen hiervan.

Salim et al. (2020) onderzochten of geïnternaliseerde binegativiteit een rol speelt bij de samenhang tussen ervaringen met externe binegativiteit en het risico op verbale seksuele dwang bij biseksuele vrouwen. Ze keken hierbij ook of de mate van openheid over de biseksuele oriëntatie een rol speelde bij deze verbanden. De resultaten van dit onderzoek laten zien dat vrouwen vaker moeite hebben met hun eigen biseksualiteit (hoge mate van geïnternaliseerde binegativiteit) als mensen in hun omgeving hier negatief over zijn (hoge mate van externe binegativiteit). Vrouwen met een negatieve houding tegenover de eigen biseksualiteit hadden vervolgens een grotere kans op het meemaken van verbaal SGGSG. Deze verbanden waren even sterk onder vrouwen die wel of niet open waren over de eigen biseksualiteit.

2.6 Plegers van SGGSG tegen bi+ personen

Het gedrag en de motieven van plegers van SGGSG gericht op bi+ personen zijn een onderbelicht terrein. Wat we hierover weten, is grotendeels gebaseerd op de ervaringen en rapportages van slachtoffers, waardoor directe inzichten in de beweegredenen van plegers schaars zijn. De vraag waarom plegers zich vaker op bi+ personen richten en welke rol de bi+ identiteit hierin speelt, blijft daardoor grotendeels onbeantwoord.

Wel weten we inmiddels uit bovenstaande beschrijving van de literatuur dat ervaringen met binegativiteit een rol spelen onder biseksuele slachtoffers van SGGSG. Voorbeelden van binegativiteit zijn vooroordelen dat biseksuele vrouwen seksueel avontuurlijk en promiscue zijn en seksuele aandacht van heteroseksuele mannen 'uitlokken' (Dyar et al., 2021). Deze vooroordelen komen veel voor. Uit een representatieve survey in de Verenigde Staten blijkt bijvoorbeeld dat 18-31% van de respondenten vooroordelen heeft die biseksuele vrouwen afschilderen als hyperseksueel (Dodge et al., 2016). Dit draagt bij aan de seksuele objectivering van biseksuele vrouwen. In onderzoek onder vrouwen in het algemeen is seksuele objectivering in verband gebracht met seksueel geweld door heteroseksuele mannen (Gervais et al., 2014). Deze bevindingen suggereren dat het objectiveren van vrouwen, gevoed door stereotypering, een factor kan zijn die bijdraagt aan plegerschap tegen bi+ vrouwen.

Plegers van SGGSG zijn meestal mannen (Kraan et al., 2024). Dat geldt ook voor ervaringen met SGGSG van bi+ personen. Bij bi+ mannen is dit wel iets vaker een vrouw dan bij homoseksuele mannen (Hequembourg et al., 2015), terwijl dit bij bi+ vrouwen nog vaker een man is dan bij lesbische vrouwen (Hequembourg et al., 2013). Dit verschil is te verklaren doordat biseksuele mannen vaker seks hebben met vrouwen dan homoseksuele mannen, en biseksuele vrouwen juist meer seksuele contacten hebben met mannen dan lesbische vrouwen. De pleger van SGGSG is bij zowel biseksuele mannen (Hequembourg et al., 2015) als vrouwen (Significant & Verwey-Jonker Instituut,

2022) vaak een (ex)partner. Daarin verschillen zij niet van slachtoffers van SGGSG in de algemene populatie (Kraan et al., 2024). Wel kunnen bij bi+ mensen bij SGGSG in de relatiesfeer bi+ specifieke mechanismen een rol spelen. De partners zijn vaak monoseksueel en deze partners hebben soms bi+ negatieve opvattingen en/of zij accepteren de bi+ oriëntatie van hun partner niet (O'Shea, 2021). Ook kan er sprake zijn van onzekerheid en angst bij een partner en het niet respecteren van de wensen en grenzen van de bi+ partner (Maliepaard, 2020).

2.7 Lacunes in de literatuur

Allereerst valt op dat bi+ personen in onderzoek vaak worden samengenomen met de bredere lhbti+ groep. De enkele keer dat de bi+ doelgroep wel apart wordt onderzocht, wordt deze groep vaak gedefinieerd aan de hand van hoe mensen zichzelf identificeren (i.e. zelfbenoeming), waarbij de lijst met mogelijke identiteiten vaak zeer beperkt is. Hierdoor blijft (een deel van) de bi+ groep onzichtbaar in onderzoek naar ervaringen met SGGSG en de hulpverlening, zelfs in onderzoek waar wel apart naar de groep biseksuele personen wordt gekeken.

Het meeste onderzoek naar SGGSG ervaringen van bi+ personen gaat over vrouwen. Onderzoek dat inzoomt op biseksuele mannen of bijvoorbeeld biseksuele mannen vergelijkt met homoseksuele of heteroseksuele mannen is schaars. Onderzoek onder non-binaire biseksuele personen ontbreekt vrijwel geheel. Ook veel onderzoek naar binegativiteit gaat over vrouwen. Deze bevindingen kunnen we niet generaliseren naar de hele bi+ groep, aangezien er waarschijnlijk belangrijke genderverschillen bestaan in voordelen, zelfstigma en hoe dit doorwerkt in ervaringen met SGGSG en hulpverlening. Onderzoek naar de intersectie met andere sociale identiteiten (zoals etniciteit) is al helemaal schaars.

Er is maar weinig kwalitatief onderzoek gedaan naar de ervaringen van bi+ personen met SGGSG. Hierdoor is vooral bekend dat bi+ mannen en bi+ vrouwen dergelijke ervaringen vaker meemaken dan andere vrouwen en mannen, maar ontbreekt kennis over wat zij precies meemaken en of zij dit zelf relateren aan hun seksuele oriëntatie. Ook kwantitatief onderzoek geeft hier onvoldoende antwoord op. Er is wel veel onderzoek gedaan naar de risicofactoren van SGGSG in het algemeen, en van sommige van deze factoren weten we ook dat deze vaker voorkomen onder bi+ personen. Ook is binnen de groep bi+ personen gekeken welke factoren iemand kwetsbaarder maakt voor SGGSG of welke factoren het zoeken van hulp belemmeren.

Vrijwel al het onderzoek naar dergelijke verbanden maakt echter gebruik van een cross-sectioneel ontwerp. Hierdoor kunnen causale relaties niet worden vastgesteld. We weten dan bijvoorbeeld niet of een verhoogd alcoholgebruik of ervaringen met binegativiteit en het internaliseren hiervan voorafgaan aan de ervaringen met SGGSG of hier een reactie op zijn. Ook kunnen beide het gevolg zijn van een derde variabele die aan beide voorafgaat, zoals traumatische ervaringen in de jeugd. Longitudinaal onderzoek naar deze mechanismen ontbreekt.

Ook hebben wij geen onderzoek kunnen vinden dat heeft getoetst welke risicofactoren het verband tussen seksuele oriëntatie en het meemaken van SGGSG kunnen verklaren. Met mediatie-analyses zou bijvoorbeeld achterhaald kunnen worden of het verband tussen seksuele oriëntatie en het meemaken van SGGSG wegvalt na controle voor het aantal sekspartners. Als dit niet het geval is, dan kan het aantal sekspartners dit verband dus niet (volledig) verklaren. In een dergelijke analyse dient ook rekening gehouden te worden met genderverschillen.

Daarnaast is er maar heel weinig bekend over de plegers van SGGSG tegen bi+ personen. Dat komt ten eerste doordat het meeste onderzoek onder slachtoffers is gedaan, en zij vaak niet weten of de pleger op de hoogte was van hun seksuele oriëntatie en in hoeverre dit een rol speelde. Het is vaak heel lastig om plegers zelf in een onderzoek te includeren, omdat zij niet gemotiveerd zijn om hieraan deel te nemen. Onderzoek onder plegers van SGGSG betreft vaak veroordeelde plegers die hier in het kader van hun behandeling aan deelnemen. Binnen deze groep is voor zover bekend niet ingezoomd op plegers van SGGSG tegen bi+ personen.

Daarnaast is er weinig onderzoek gedaan naar bevorderende of belemmerende factoren voor bi+ personen om hulp te zoeken na het meemaken van SGGSG of de specifieke behoeften met betrekking tot hulpverlening binnen de bi+ groep.

2.8 Conclusies en aanbevelingen

In dit literatuuronderzoek komt duidelijk naar voren dat biseksuele vrouwen vaker SGGSG meemaken dan lesbische en heteroseksuele vrouwen. Voor biseksuele mannen zijn de resultaten minder eenduidig. Soms is de prevalentie in deze groep hoger dan onder homoseksuele mannen, soms even hoog of lager. Een bi+ oriëntatie lijkt dus vooral voor vrouwen het risico op SGGSG te vergroten, bij mannen speelt vooral een rol dat zij (ook) op mannen vallen.

Onderzoek dat zich specifiek focust op (het verklaren van) ervaringen met SGGSG van bi+ personen, gaat vooral over vrouwen. Omdat in onderzoek binnen de groep niet-heteroseksuele mannen vaak geen onderscheid wordt gemaakt tussen biseksuele en monoseksuele mannen, kunnen we voor mannen wellicht ook gebruik maken van onderzoek waarbij deze groepen samen worden genomen. Uit het beperkte onderzoek onder mannen dat beschikbaar is, lijken voor hen andere factoren mee te spelen dan bij vrouwen, vooral als het gaat om het zoeken naar hulp. Zo geven mannelijke slachtoffers van SGGSG bijvoorbeeld aan dat de angst om als minder mannelijk te worden gezien hen belemmert in het zoeken naar hulp.

In het onderzoek naar ervaringen met SGGSG van bi+ vrouwen zijn ervaringen met binegativiteit en het internaliseren van deze bi+ negatieve norm een terugkerend thema. Zowel bi+ negatieve reacties in de omgeving als het internaliseren hiervan (zelfstigma) maken deze vrouwen kwetsbaar voor het meemaken van SGGSG, al dan niet verklaard door factoren als mentaal welbevinden of alcoholgebruik. Daarnaast belemmeren deze factoren hen in

het zoeken van hulp, bijvoorbeeld omdat ze hierdoor de schuld meer bij zichzelf leggen of omdat ze bang zijn voor een negatieve reactie van de hulpverlener. Bi+ negatieve reacties vanuit de omgeving op de ervaring met SGGSG kan de negatieve gevolgen ervan voor het slachtoffer versterken. Daarnaast zijn er theoretische aanwijzingen dat het objectiveren van bi+ vrouwen, gevoed door het stereotype dat bi+ vrouwen promiscue zijn, een factor kan zijn die bijdraagt aan plegerschap tegen bi+ vrouwen.

We weten echter ook heel veel niet, omdat het onderzoek naar ervaringen met SGGSG van bi+ personen beperkt en eenzijdig is. Naast dat het meeste onderzoek in dit veld over vrouwen gaat, zijn de meeste onderzoeken ook cross-sectioneel. Voor een beter begrip van de richting van deze relaties is longitudinaal onderzoek noodzakelijk, waarbij personen over een langere periode worden gevolgd om te bepalen of risicofactoren daadwerkelijk leiden tot een hoger risico op SGGSG. Om de mechanismen achter de relatie tussen een biseksuele oriëntatie en het meemaken van SGGSG beter te kunnen begrijpen, is het belangrijk om in onderzoek te toetsen of bepaalde factoren deze samenhang kunnen verklaren. Hierin dient rekening gehouden te worden met genderverschillen.

Onderzoek dat zich alleen richt op het verminderen van het individuele risico op seksueel geweld is onvoldoende, omdat het de nadruk legt op het aanpassen van het gedrag van potentiële slachtoffers. Dit werkt *victim blaming* in de hand, terwijl de verantwoordelijkheid voor het plegen van seksueel geweld bij de dader ligt. De verantwoordelijkheid ligt ook in een cultuur waarin schadelijke stereotypen over mannelijkheid, vrouwelijkheid en seksualiteit nog steeds teveel aanwezig zijn. Die gaan niet alleen over gender, maar ook over heteronormativiteit, waardoor het risico op SGGSG van bi+ mensen wordt vergroot en bovendien onderbelicht blijft. Effectieve interventies moeten zich dus richten op het verminderen van grensoverschrijdend gedrag, het wegnemen van bi+ negatieve vooroordelen, het versterken van de verantwoordelijkheid van plegers en het veranderen van de cultuur. Daar hoort ook het betrekken van omstanders bij, die de verantwoordelijkheid voelen om in te grijpen als ze iets zien gebeuren wat niet oké is.

Daarnaast is er op dit moment onvoldoende zicht op de specifieke behoeften van bi+ personen als het gaat om hulpverlening na seksueel geweld. Hierdoor weten we op dit moment niet of deze hulpverlening aan die behoeften voldoet en kan de zorg minder goed afgestemd zijn op de specifieke uitdagingen die bi+ slachtoffers ervaren bij het zoeken naar steun en herstel. Aanvullend (kwalitatief) onderzoek onder bi+ slachtoffers van SGGSG is hiervoor noodzakelijk.

3 Bi+ Inclusiescan voor SGGSG hulpverlening

In dit hoofdstuk presenteren we de opzet van de Bi+ Inclusiescan in de hulpverlening na seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel geweld (SGGSG) (hierna Bi+ Inclusiescan SGGSG), gevolgd door de bevindingen van de scan, inclusief de gesprekken met hulpverleners. Het doel was om hiermee beter in beeld te krijgen in hoeverre hulpverleningsorganisaties bi+ inclusief zijn en wat er kan worden verbeterd. Vanwege de beperkte omvang van de scan dienen de bevindingen als indicatief beschouwd te worden en is generalisatie naar alle SGGSG hulpverleningsorganisaties niet mogelijk. Wel kan de scan belangrijke aanknopingspunten bieden die ook voor het bredere veld van SGGSG hulpverlening bruikbaar kunnen zijn.

In de scan wordt uitgegaan van acht dimensies. In de bevindingen wordt elke dimensie uitgebreid beschreven, worden voorbeelden gegeven uit de data, gevolgd door een conclusie. Het hoofdstuk eindigt met overkoepelende conclusies, waarin ook verbeteringsmogelijkheden worden aangedragen.

3.1 Methode

De Bi+ Inclusiescan SGGSG richt zich op hulpverleningsorganisaties, waarbij is gekeken naar 1) normstelling en cultuur binnen de organisatie, 2) aanbod, producten en communicatie, 3) houding, kennis en vaardigheden van medewerkers/vrijwilligers. De scan is ontwikkeld om op de volgende 8 dimensies inzicht te bieden in hoe een hulpverleningsorganisatie ervoor staat op het gebied van bi+ inclusie:

- Normstelling
- Cultuur
- Communicatie en taal
- Dienstverlening en producten
- Aanbod voor hulpverleners
- Bewustwording en kennis
- Houding van hulpverleners
- Gedrag van hulpverleners

Om in de scan te beoordelen in hoeverre organisaties bi+ inclusief zijn, wordt steeds onderscheid gemaakt tussen drie niveaus:

Schadelijk of gebrekkig bi+ inclusief: Dit gaat om discriminatie, uitsluiting, stereotypering, uitwissing of ontkenning van bi+ mensen

Matig bi+ inclusief: Dit gaat om passieve tolerantie, handelingsverlegenheid over bi+, incidentele aandacht, aandacht voor bi+ vanuit achterhaalde of onvolledige kennis en het onbedoeld missen/ontgaan van bi+ oriëntaties van cliënten.

Bi+ inclusief: Pro-actieve bevordering van bi+ inclusie en bi+ inclusieve en adequate hulpverlening

Deze drie niveaus zijn per dimensie concreter uitgewerkt en dit vormde tevens het analysekader.

De scan is uitgevoerd in vier hulpverleningsorganisaties, waarbij is gezocht naar variatie in grootte en type organisatie. In de afbakening van hulpverleningsorganisaties is gekozen voor organisaties die zich richten op acute hulpverlening of GGZ hulpverlening na het meemaken van SGGSG.

De scan bestond per organisatie uit de volgende methoden om data te verzamelen:

- Documentanalyse
Er is gekeken naar webpagina's voor cliënten en hulpverleners, de organisatievisie, en documenten zoals richtlijnen, tools, trainingenaanbod en factsheets. Er zijn minstens 12 webpagina's bekeken, enkele GGZ-zorgstandaarden en tien documenten. Verder zijn ook social-mediapagina's van organisaties, waar beschikbaar, bekeken.
- 1 interview met directie, beleidsadviseur of coördinator.
In elke organisatie is iemand geïnterviewd die overzicht heeft over de organisatie of locatie en die betrokken is bij beleidsontwikkeling en soms ook strategische besluitvorming. Deze personen zijn gezocht en geselecteerd op grond van hun positie en expertise in de organisatie. Geen van hen had bijzondere affiniteit met bi+. In de interviews kwamen alle dimensies aan bod. Ze werden afgenomen door twee onderzoekers en duurden tussen de 1 à 1,5 uur.
- 2 interviews met hulpverleners (willekeurig geselecteerd uit de organisatie).
Er werden per organisatie twee interviews gehouden met hulpverleners, die zorg of hulp bieden aan cliënten. Er is gevraagd om willekeurige hulpverleners hiervoor bereid te vinden en geen hulpverleners met bijzondere affiniteit of expertise op bi+. Een geïnterviewde was een betrokken ervaringsdeskundige, omdat de organisatie geen reguliere hulpverlener kon vinden die tijd had voor een interview. Desondanks was dit interview een waardevolle toevoeging en bood een ander perspectief op hulpverlening. De interviews duurden gemiddeld een half uur en werden door een onderzoeker afgenomen.

Alle vier deelnemende hulporganisaties hadden verschillende vestigingen verspreid over Nederland. De organisaties zijn regionale afdelingen van landelijke hulporganisaties. De hulpverleners die we gesproken hebben, waren bijna allemaal werkzaam in Noord-Holland, Groningen en Drenthe.

Naast de interviews uit de scan zijn er nog drie extra gesprekken gehouden met hulpverleners die zich na een oproep vrijwillig aanmeldden om hieraan mee te werken. Zij werkten niet bij de vier organisaties. Deze gesprekken hadden een vergelijkbaar karakter als de interviews met hulpverleners in de organisaties. In totaal zijn er 4 hulpverleners geïnterviewd binnen een focusgroep en een interview. Het derde gesprek in de vorm van focusgroep is tweemaal ingepland, maar uiteindelijk wegens gebrek aan deelnemers niet doorgegaan.

De werving van hulpverleners is op verschillende manieren ingezet. Zo is de oproep uitgezet binnen de deelnemende organisaties. Ook is de oproep meerdere malen gedeeld in het netwerk van Bi+ Nederland en Rutgers op kanalen zoals LinkedIn. Daarnaast is de oproep ook met netwerkconnecties gedeeld in de mail, waardoor direct hulpverleners werden geworven voor de focusgroepen. Het bleek zeer lastig om hulpverleners bereid te vinden om deel te nemen aan een focusgroep over dit onderwerp. Mogelijke verklaring kunnen te maken hebben met gebrek aan tijd, gebrek aan kennis over bi+ en/of niet het belang van het onderwerp inzien.

Vooraf aan de interviews en focusgroepen kregen de geïnterviewden een informed consentformulier toegestuurd en tijdens de opname van het interview gaven zij mondeling toestemming voor de opname. De opnames zijn opgeslagen op een beveiligde server waar alleen de onderzoekers toegang toe hebben. Na publicatie van het rapport worden de opnames vernietigd.

De geïnterviewde hulpverleners, beleidsadviseurs en coördinatoren waren veelal cisgender, monoseksuele mensen. Één deelnemende hulpverlener was zelf (openlijk) bi+ en enkele waren homo of lesbisch. Er was weinig diversiteit in gender en culturele achtergrond. We hebben voornamelijk witte, vrouwelijke hulpverleners gesproken, wat overigens representatief is voor dit veld. De hulpverleners waren werkzaam als therapeuten, psychologen en casemanagers en staan in direct contact met mensen die SGGSG hebben meegemaakt. In dit hoofdstuk refereren we hier voor de leesbaarheid overal aan hulpverleners. Sommigen zagen zichzelf meer als zorgverlener.

We wijzen op twee belangrijke beperkingen van deze scan. Allereerst is de uitvoering beperkt tot vier hulpverleningsorganisaties en allen gericht op acute hulpverlening of GGZ hulpverlening na het meemaken van SGGSG. Hierdoor kan het zijn dat niet alle perspectieven of type ervaringen naar boven zijn gekomen. We waren afhankelijk van vrijwillige medewerking, waardoor vergaande bi+fobie of een anti-lhbt+ visie onder geïnterviewden onwaarschijnlijk waren en deze kwamen ook niet voor. Ten tweede zijn de scan, de focusgroepen en interviews uitgevoerd door onderzoekers van Bi+ Nederland. Dit had als voordeel dat zij goede voorkennis hebben over bi+ inclusieve hulpverlening en weten wat vanuit bi+ mensen sensitieve kwesties zijn. Een nadeel is dat Bi+ Nederland zich lastiger kan opstellen als 'onwetende' (Berger, 2013, in Cense & Marinus, 2023). We hadden de indruk dat geïnterviewden zich op hun gemak voelden om alle percepties en ervaringen te delen. Dit bleek bijvoorbeeld uit het kunnen uiten van twijfels over hun eigen antwoorden of het hebben van beperkte kennis.

3.2 Bevindingen Scan

We presenteren de bevindingen over de scan per dimensie, over het geheel van de verzamelde data. Daarbij wordt steeds onderscheid gemaakt tussen de volgende drie niveaus van bi+ inclusie:

- **Schadelijk of gebrekkig bi+ inclusief**
- **Matig bi+ inclusief**

- Bi+ inclusief

Per dimensie beschrijven we eerst hoe deze drie niveaus zijn uitgewerkt. Daarna worden er in de tabel voorbeelden gegeven uit de data. Deze voorbeelden zijn gekozen omdat ze illustratief zijn, waarbij is gezocht naar variatie. Indien een niveau duidelijk het meest voorkwam, dan zijn over dat niveau ook de meeste voorbeelden gegeven om dat tot uitdrukking te brengen. Na de tabel wordt een overkoepelde conclusie van de dimensie gegeven.

Vanwege mogelijke herleidbaarheid, ook voor collega's van dezelfde organisatie, wordt geen beeld per organisatie gegeven. Ook zijn er geen letterlijke citaten gegeven.

Voor sommige dimensies was het beeld over de vier organisaties en de gesprekken met hulpverleners eenduidig en overeenkomstig. Conclusies zijn dan mogelijk ook breder bruikbaar dan deze verkenning van beperkte omvang. Bij enkele dimensies was er veel variatie tussen en soms ook binnen organisaties. Soms gaf een geïnterviewde voorbeelden op verschillende niveaus. Conclusies kunnen dan niet worden gegeneraliseerd.

3.2.1 Normstelling

Normstelling is het uitdragen van een impliciete en/of expliciete sociale norm dat de organisatie en hulpverlening bi+ inclusief is en dat bi+ cliënten in beeld zijn als aandachtsgroep of doelgroep. Bi+ inclusieve normstelling in de organisatie en de hulpverlening draagt ertoe bij dat o.a. beleidsmedewerkers, HR medewerkers, managers en hulpverleners weten wat van hen rond bi+ inclusie wordt verwacht en hier kunnen bi+ cliënten baat bij hebben.

Schadelijke of gebrekkige bi+ inclusieve sociale norm

- Er is geen organisatiebeleid, zoals D&I (diversiteit en inclusie) of antidiscriminatiebeleid, waaruit blijkt dat inclusie van lhbt+ medewerkers de norm is.
- Bi+ ontbreekt als groep in informatie en kennisdisseminatie, zowel intern als extern.
- Er zijn geen (beleids) medewerkers die actief bezig zijn met bi+ inclusie, die zich hierover uitspreken of die ervaringsdeskundigheid inbrengen.
- Er is geen aandacht voor bi+ relevante themadagen (bv. Bi Visibility Dag, 17 mei of Coming Out Dag) of outreach naar bi+ mensen.
- Er is geen expliciete norm om respectvol om te gaan met de seksuele oriëntatie van cliënten.
- Er bestaan hardnekkige stereotyperingen of vooroordelen over bi+ mensen die worden herhaald en overgenomen in informatiebronnen zoals brochures en factsheets.

Matige bi+ inclusieve sociale norm

- Er is organisatiebeleid, zoals D&I, antidiscriminatiebeleid of lhbt+ beleid, waaruit kan worden afgeleid dat de organisatie inclusief wil zijn voor alle medewerkers en cliënten, maar bi+ wordt niet expliciet genoemd.
- Bi+ of biseksualiteit wordt een enkele keer genoemd als een aparte groep in informatie en kennisdisseminatie, zowel intern als extern.
- Een of meer (beleids)medewerkers zijn actief bezig met bi+ inclusie, spreken zich hierover uit, en brengen ervaringsdeskundigheid in, maar dit heeft geen aandacht in de bredere organisatie.
- Er is af en toe en incidenteel aandacht voor bi+ relevante thema dagen (bv online, events, op locatie) of speciale outreach naar bi+ mensen.
- Er is geen expliciete norm om respectvol om te gaan met de seksuele oriëntatie inclusief bi+ oriëntatie van cliënten.

Bi+ inclusieve sociale norm

- Er is organisatiebeleid, zoals D&I of antidiscriminatiebeleid, waarin expliciet staat dat de organisatie inclusief wil zijn voor alle medewerkers en cliënten, waaronder bi+.
- Bi+ wordt regelmatig genoemd als groep in informatie en kennisdisseminatie, zowel intern als extern.
- Een of meer beleidsmedewerker(s) zijn proactief bezig met bi+ inclusie, brengen bi+ informatie en/ ervaringsdeskundigheid in en dit wordt gestimuleerd en gewaardeerd door de organisatie.
- Er is duidelijk een viering van bi+ relevante thema dagen waarbij ook bi+ mensen expliciet aan bod komen (bv online, events, op locatie) en er is consistente, speciale outreach naar bi+ mensen.
- Respectvol omgaan met seksuele oriëntatie van cliënten is de norm (en staat genoemd in gedragsregels of gedragscode), en daarbij wordt bi+ expliciet genoemd.

Normstelling	Voorbeelden uit de Scan
Schadelijke of gebrekkige bi+ inclusieve sociale norm	<ul style="list-style-type: none"> • Meerdere organisaties laten weten geen D&I beleid of lhbt+ beleid te hebben. • Er is een lhbt folder. Daarin is geen aandacht voor bi+. • Hoewel erop de website aandacht is voor homofobie en transfobie, is er geen aandacht voor bi+ fobie of bifobie. • Er zijn in de organisatie medewerkers actief bezig met aandachtsgroepen zoals homo mannen en transgender personen of er wordt naar dergelijke ervaringsdeskundigheid gezocht. Dit geldt niet voor bi+ mensen.
Matige bi+ inclusieve sociale norm	<ul style="list-style-type: none"> • Op de website wordt expliciet vermeld dat iedereen te maken kan krijgen met seksueel geweld, waaronder lhbt+ mensen, en in een rijtje worden biseksuele mensen ook genoemd. Verder gaat het niet of zeer summier over biseksualiteit, waardoor bv. panseksuele mensen zich niet aangesproken voelen. • Een directeur heeft zich expliciet uitgesproken dat de organisatie zich dient in te spannen om een veilige en positieve werk- en behandelplek te zijn voor lhbt+ mensen. Het ging niet expliciet over bi+. • Een organisatie was aanwezig op Roze Zaterdag om outreach te doen naar lhbt+ mensen. Dit was verder niet gericht op bi+ mensen. • In een campagne gericht op mannen is aandacht voor homo- en biseksuele mannen. Er ontbreekt met welke uitdagingen bi+ mannen te maken krijgen.
Bi+ inclusieve sociale norm	<ul style="list-style-type: none"> • Een grote organisatie heeft een speciaal team voor hulp aan mensen met vragen omtrent lhbt+, waaronder bi+. • Er wordt uitgelicht dat binnen lhbt+ vooral biseksuele vrouwen, transgender en non-binaire mensen meer risico lopen op seksueel geweld, gevolgd door de uitspraak dat de organisatie tegen alle vormen van seksueel geweld is.

Conclusies

Bi+ inclusieve normstelling is nog zelden aanwezig in de hulpverlening aan slachtoffers van SGGSG. Soms wordt biseksualiteit genoemd, maar meestal alleen in een rij van diversiteiten waardoor het geen echte aandacht krijgt. Ook wordt de bredere en meer inclusieve paraplueterm bi+, waar bijvoorbeeld ook panseksuele mensen onder vallen, zelden gebruikt. Signalen dat de organisatie bi+ mensen expliciet verwelkomt zijn nihil of zeer beperkt; dat gebeurt soms wel voor andere groepen, zoals homo mannen en transgender mensen. Dat bi+ vrouwen de grootste groep slachtoffers vormen binnen de groep lhbtqia+ mensen (CBS 2024a) is niet breed bekend. Als organisaties hier wel van op de hoogte zijn, dan zien zij dit niet als reden om specifiek aandacht te besteden aan bi+ mensen als aandachtsgroep, of weten zij niet hoe. Vaak is er voor andere subgroepen wel specifieke aandacht.

3.2.2 Cultuur

Cultuur gaat over hoe bi+ inclusief het klimaat en de omgangsvormen in de organisatie zijn voor alle medewerkers, waaronder ook hulpverleners, behandelaren en casemanagers. Als een organisatiecultuur inclusief is voor bi+ medewerkers, dan is er zichtbaarheid en waardering van openlijke bi+ medewerkers en cliënten en kan dit bijdragen aan bi+ inclusieve hulpverlening. Bi+ werknemers zijn op het werk gemiddeld genomen veel minder vaak open over hun seksuele oriëntatie dan lesbische en homoseksuele werknemers en dit is een teken van gebrek aan bi+ inclusie (Buizer et al., 2024), terwijl uit allerlei onderzoek blijkt dat de groep bi+ mensen veel groter is dan de groep lesbische en homoseksuele mensen (o.a. CBS, 2024b).

Schadelijke of gebrekkige bi+ inclusieve cultuur

- In de cultuur wordt er expliciet vanuit gegaan dat mensen heteroseksueel of monoseksueel zijn.
- Medewerkers krijgen signalen vanuit de organisatie en/of leidinggevenden dat ze beter niet open kunnen zijn over een bi+ seksuele oriëntatie.
- Er zijn (bijna) geen medewerkers/vrijwilligers openlijk bi+.
- Openlijke lhbt+ en ook bi+ medewerkers worden door collega's gezien als uitzonderlijk, afwijkend of anders dan de verwachting.

Matige bi+ inclusieve cultuur

- In de cultuur wordt er meestal vanuit gegaan dat mensen heteroseksueel of monoseksueel zijn.
- Medewerkers krijgen geen signalen vanuit de organisatie en/of leidinggevenden dat openheid over een bi+ seksuele oriëntatie wordt gewaardeerd en gestimuleerd.
- Er zijn duidelijk minder openlijke bi+ medewerkers dan openlijke lesbische of homoseksuele medewerkers.
- Openlijke bi+ medewerkers worden door collega's gezien als uitzonderlijk, afwijkend of anders dan de verwachting.

Bi+ inclusieve cultuur

- In de cultuur wordt uitgegaan van seksuele diversiteit.
- Medewerkers krijgen expliciete signalen vanuit de organisatie en/of leidinggevenden dat openheid over een bi+ seksuele oriëntatie wordt gewaardeerd en gestimuleerd.
- Er zijn openlijke bi+ medewerkers en dat zijn er niet duidelijk minder dan openlijke lesbische of homoseksuele medewerkers.
- Openlijke bi+ medewerkers worden door collega's niet gezien als uitzonderlijk, afwijkend of anders dan de verwachting.

Cultuur	Voorbeelden uit de Scan
Schadelijke of gebrekkige bi+ inclusieve cultuur	<ul style="list-style-type: none"> • Het komt voor dat mensen geen enkele collega kennen die openlijk bi+ (of biseksueel of panseksueel) is. • Dat weinig collega's openlijk bi+ zijn, werd geduid als dat mensen geen nieuwsgierige vragen willen krijgen of onprettige reacties willen voorkomen. • De maatschappelijke tendensen komen ook in de organisatie voor, waardoor het je positief uitspreken over lhbt+ door sommige collega's afkeurend als woke kan worden gezien. Dit kan de cultuur onveilig maken voor bi+ mensen. • Een bi+ oriëntatie uiten op het werk kan worden ervaren als persoonlijk. Over homoseksualiteit wordt dat minder zo gezien.
Matige bi+ inclusieve cultuur	<ul style="list-style-type: none"> • De organisatie zegt meer aandacht te willen voor diversiteit, maar er wordt ervaren dat de organisatie in de praktijk vooral is gericht op vrouwen en heteroseksuele mensen en ook vooral bestaat uit heteroseksuele vrouwen. • Bi+ is op het werk vooral onzichtbaar. De meeste geïnterviewden kennen een of enkele biseksuele collega's en meer homo en lesbische collega's. • Er wordt tussen collega's onderling weinig over seksualiteit of seksuele oriëntatie gepraat en hierdoor is er weinig aanmoediging of opening om over bi+ te praten. • Er worden verhalen van lhbt+ collega's/cliënten gedeeld op intranet/internet. Dit gaat zelden of niet over bi+. • Een organisatie heeft een lhbt+ netwerk voor medewerkers. Er wordt opgemerkt dat dit positief is, maar ook laat zien dat er behoefte is om zich te organiseren als niet-cis heteroseksuele collega's.
Bi+ inclusieve cultuur	<ul style="list-style-type: none"> • Binnen een organisatieonderdeel is veel aandacht voor seksuele diversiteit onder cliënten en collega's vinden dit vanzelfsprekend.

Conclusies

In bijna alle vier de hulporganisaties wordt ervan uitgegaan dat mensen heteroseksueel of monoseksueel zijn. Hierdoor kan het lastiger zijn voor bi+ medewerkers, en ook voor hulpverleners en cliënten, om openlijk bi+ te zijn. Binnen een organisatie kan de cultuur verschillen tussen onderdelen. In een organisatie is er binnen een onderdeel positieve en expliciete aandacht voor seksuele diversiteit, terwijl er in andere afdelingen geluiden van afkeuring zijn voor de aandacht voor lhbt+. Een gebrek aan een uitgesproken positieve cultuur over seksuele diversiteit, waarin lhbt+ en ook bi+ mensen zichtbaar kunnen en mogen zijn, kan de veiligheid en inclusie van bi+ medewerkers en cliënten negatief beïnvloeden.

3.2.3 Communicatie en taal

Communicatie en taal gaat over of en hoe er over bi+ wordt gecommuniceerd naar cliënten en medewerkers op de website, folders, social media, documenten, handreikingen, etcetera. Het gaat hier om concrete voorbeelden in teksten of en hoe er precies aandacht is voor bi+.

In deze scan is als richtlijn de [bi+ inclusieve taalwijzer](#) aangehouden.

Schadelijke of gebrekkige bi+ inclusieve communicatie en taal

- In documenten, handreikingen, gesprekschecklists voor medewerkers wordt bi+ of biseksualiteit nergens genoemd en blijft onzichtbaar, waardoor er sprake is van uitwissing (bv. 'op vrouwen of op mannen vallen', 'hetero- en homoparen', 'homofobie en transfobie', 'Gay Pride' i.p.v. de inclusievere term Pride).
- In documenten, handreikingen, gesprekschecklists voor medewerkers worden mensen die zich vooral tot één gender voelen aangetrokken beschreven als heteroseksueel. Hiermee worden bi+ mensen die vooral op één gender vallen niet als zodanig erkend (invalidatie) en is er sprake van miscategorisatie van bi+ mensen.
- In de externe uitingen van de organisatie, zoals websites, folders en social media, wordt bi+ of biseksualiteit nergens genoemd en blijft onzichtbaar.
- In interne of externe communicatie worden schadelijke vooroordelen en kennis over bi+ mensen herhaald en niet onderuitgehaald.

Matige bi+ inclusieve communicatie en taal

- In bestaande documenten, handreikingen, gesprekschecklists voor medewerkers wordt soms bi+ of biseksualiteit genoemd, maar is het taalgebruik niet bi+ inclusief (bv. 'biseksuelen', 'biseksuele mensen', 'naast hetero- en homoseksualiteit is er ook nog biseksualiteit').
- In de externe uitingen van de organisatie, zoals websites, folders en social media, wordt bi+ of biseksualiteit genoemd, maar is het taalgebruik niet bi+ inclusief.

Bi+ inclusieve communicatie en taal

- In bestaande documenten, handreikingen, gesprekschecklists voor medewerkers is (bijna) overal sprake van bi+ inclusief taalgebruik.
- In de externe uitingen van de organisatie, zoals websites, folders en social media, is (bijna) overal sprake van bi+ inclusief taalgebruik.

Schadelijke of gebrekkige
bi+ inclusieve
communicatie en taal

- Er is geen enkele verwijzing naar lhbt+ of bi+ mensen, waardoor geen signaal wordt gegeven dat dit ook over hen gaat.
- Een verwijzing naar de 'Gay Pride'.
- Op een website staat bij de uitleg over hetero: 'een meisje dat (meestal) op jongens valt en/of zich (vooral) tot jongens aangetrokken voelt of een jongen die (meestal) op meisjes valt en/of zich (vooral) tot meisjes aangetrokken voelt'.

Matige bi+ inclusieve
communicatie en
taal

- In veel teksten en gesprekken gaat het over biseksualiteit en biseksuele mensen.
- Na een uitleg over homo, lesbisch en biseksueel, wordt vervolgd met: 'Maar daarnaast is er ook...' waarin andere identiteiten aan bod komen, zoals panseksueel en queer.
- Een hulpverleningswebsite gericht op jongeren spreekt alleen over homo, lesbisch en bi.
- Een organisatie zegt altijd uit te willen gaan van lhbt+ en niet van 'hetero of homo'. Maar de website teksten zijn verouderd en nergens is echt aandacht voor bi+ fobie of bi fobie, terwijl dat wel geldt voor homofobie en transfobie.

Communicatie en
taal is bi+ inclusief

- Soms wordt naast biseksualiteit ook panseksualiteit op websites of in documenten uitgelegd, waarmee twee grote groepen onder de bi+ paraplu expliciet worden genoemd.

Conclusies

In de communicatie en taal op websites, folders, social media, documenten en handreikingen, valt vooral de weinige aandacht voor lhbt+ en ook bi+ op. Er zijn soms speciale webpagina's, folders, handreikingen etc. gericht op lhbt+. Daarin staat meestal een uitleg over biseksualiteit en een enkele keer ook over panseksualiteit of over bi+. Het kwam voor dat mensen die meestal op het andere geslacht vallen, verkeerd worden gecategoriseerd als hetero (i.p.v. bi+) of dat uitsluitende taal wordt gebruikt zoals Gay Pride i.p.v. Pride.

3.2.4 Dienstverlening en producten

Dienstverlening en producten gaat over wat cliënten aan informatie kunnen vinden over hulpverlening na SGGSG en hoe dit bi+ inclusief is.

Schadelijke of beperkende bi+ inclusieve dienstverlening en producten

- In de informatievoorziening en producten over hulpverlening is nergens aandacht voor bi+ mensen in feiten, relevante informatie en verhalen.
- Potentiële cliënten krijgen incorrect, stereotyperende of schadelijke informatie over bi+ mensen.

Matige bi+ inclusieve dienstverlening en producten

- In de informatievoorziening en producten over hulpverlening is een enkele keer aandacht voor bi+ mensen in feiten, relevante informatie en verhalen, maar informatie en producten gaan soms ook alleen uit van heteroseksuele of monoseksuele mensen.

Bi+ inclusieve dienstverlening en producten

- In de informatievoorziening en producten over hulpverlening is regelmatig aandacht voor bi+ mensen in feiten, relevante informatie en verhalen.

Schadelijke of
beperkende bi+
inclusieve
dienstverlening en
producten

- In dienstverlening en producten is nauwelijks aandacht voor lhbt+ en nergens voor bi+.
- Er worden voorbeelden en verhalen gegeven over seksueel geweldservaringen van homo, lesbische en transgender mensen en bi+ vrouwen blijven buiten beeld.
- De verklaring die wordt gegeven voor het feit dat biseksuele vrouwen vaker seksueel geweld meemaken is gestoeld op stereotiepe beeldvorming (o.a. veel sekspartners hebben en in dezelfde bron noemen dat ze als vooroordeel het label slet kunnen krijgen) in plaats van op onderzoek.
- Er is soms een regenboogvlag, er wordt gesproken over lhbt+ (of een andere afkorting) of er zijn speciale webpagina's of folders gericht op lhbt+ mensen. Hierin is geen aandacht voor bi+.

Matige bi+ inclusieve
dienstverlening en
producten

- Er wordt niet-actuele informatie gegeven over wat biseksualiteit is en de prevalentie van seksueel geweldservaringen onder biseksuele mensen.
- Er is nergens aandacht hoe seksuele oriëntatie, en ook bi+, een rol kan spelen in het meemaken van seksueel geweld en het krijgen van goede hulpverlening.
- Er zijn bij een organisatie specifieke campagnes over bepaalde groepen die vaker SGGSG meemaken, maar die zijn er niet over bi+ mensen.
- Een organisatie wil uitstralen dat mensen kunnen zijn wie ze willen zijn. Er zijn visuele signalen, zoals het keurmerk de Roze Loper. Er is weinig expliciete aandacht voor bi+, wel voor andere groepen.

Bi+ inclusieve
dienstverlening en
producten

- Er is aandacht geweest voor Bi Visibility Dag op Instagram.
- Er is een speciale webpagina voor lhbt+ jongeren gemaakt met daarin ook (enige) aandacht voor bi+, twijfelen of het niet weten van je seksuele oriëntatie.
- Op de instagrampagina van een organisatiedeel is aandacht geweest voor verschillende thema dagen zoals 17 mei, waarin ook bi+ aan bod kwam.
- Op de social media van een organisatie staat een ervaringsverhaal van een medewerker die op mensen valt ongeacht gender.

Conclusies

Concrete informatie, verhalen en voorbeelden over lhbt+ gaan veelal over de gehele groep of subgroepen, zoals homoseksualiteit en transgender mensen. Dit spreekt bi+ mensen mogelijk niet aan. Correcte informatie, verhalen en voorbeelden over hoe bi+ een rol kan spelen in het meemaken van seksueel geweld en hoe hulpverlening hierop kan inspelen zijn zeldzaam. Door het ontbreken hiervan wordt impliciet de boodschap gegeven dat er geen oog is voor bi+ mensen en dat hulpverlening weinig bi+ inclusief is. De enige keer dat er een verklaring werd gegeven voor het verhoogde risico op SGGSG voor biseksuele vrouwen was de informatie stereotyperend en had kenmerken van victim blaming. Er waren meerdere positieve voorbeelden met een incidenteel karakter, zoals aandacht voor bi+ mensen op social media tijdens themadagen. Ook was er een positief voorbeeld waar op een website wordt aangegeven dat mensen kunnen twijfelen over hun seksuele oriëntatie en dit kan aan bi+ mensen de boodschap geven dat de organisatie openstaat voor hen.

3.2.5 Aanbod voor hulpverleners

Aanbod voor hulpverleners gaat over de informatie, ondersteuning en hulp die de organisatie aan hulpverleners biedt om bi+ inclusieve hulpverlening te bevorderen door bewustwording, kennis en vaardigheden zoals bejegening en doorvragen.

Schadelijk of beperkend bi+ inclusief aanbod voor hulpverleners

- Medewerkers krijgen geen kennis en vaardigheden aangeboden over het bieden van hulpverlening aan bi+ mensen, bv. via trainingen, intervisie of e-learning.
- In gesprekswijzers, richtlijnen, tools en trainingsaanbod voor hulpverleners staan geen of geen goede voorbeelden over het inclusief vragen naar seksuele oriëntatie, het bieden van bi+ inclusieve hulpverlening en voorbeelden hoe iemands bi+ oriëntatie relevant kan zijn in SGGSG en hulpverlening.
- Informatie of voorbeelden over bi+ zijn stereotyperend, incorrect en/of schadelijk voor bi+ mensen.

Matig bi+ inclusief aanbod

- Medewerkers hebben toegang tot het verkrijgen van kennis en vaardigheden over het bieden van hulpverlening aan bi+ mensen, bv. via trainingen, intervisie of e-learning, als ze daar proactief naar zoeken.
- In gesprekswijzers, richtlijnen, tools en trainingsaanbod voor hulpverleners komt een enkele keer aan bod hoe goed kan worden gevraagd naar seksuele oriëntatie, hoe bi+ inclusieve hulpverlening kan worden geboden en/of voorbeelden hoe iemands bi+ oriëntatie relevant kan zijn in SGGSG en hulpverlening.
- Aanbod voor hulpverleners over lhbt+ is niet voldoende bi+ inclusief in taalgebruik of er worden aanpakken genoemd die goed werken voor homo en lesbische mensen maar niet vanzelfsprekend ook voor bi+ mensen.

Bi+ inclusief aanbod voor hulpverleners

- Aan nieuwe medewerkers worden standaard kennis en vaardigheden aangeboden over het bieden van hulpverlening aan bi+ mensen, bv. via trainingen, intervisie of e-learning.
- Er is periodiek aandacht voor bi+ inclusie, eventueel als onderdeel van een breder aanbod.
- In gesprekswijzers, richtlijnen, tools en trainingsaanbod voor hulpverleners staan meestal of altijd voorbeelden over het inclusief vragen naar seksuele oriëntatie, het bieden van bi+ inclusieve hulpverlening en voorbeelden hoe iemands bi+ oriëntatie relevant kan zijn in SGGSG en hulpverlening.
- Hulpverleners worden erop gewezen hoe en waar ze informatie kunnen vinden over inclusief vragen naar seksuele oriëntatie en het bieden van bi+ inclusieve hulpverlening.

Aanbod voor hulpverleners	Voorbeelden uit de Scan
Schadelijk of beperkend bi+ inclusief aanbod voor hulpverleners	<ul style="list-style-type: none"> • Er is in aanbod voor deskundigheidsbevordering voor hulpverleners geen aandacht voor bi+. • Er worden in informatievoorziening, intervisie en casuïstiek nooit voorbeelden genoemd waaruit blijkt dat cliënten bi+ kunnen zijn. • Een organisatie nodigt externen uit voor trainingen over specifieke onderwerpen zoals lhbt+ en subgroepen. Bi+ mensen komen niet specifiek aan bod. • Hulpverleners worden getraind in positief en open staan voor verschillende typen mensen. Daarin is geen aandacht voor seksuele oriëntatie of de partner(s) van iemand. • In GGZ zorgstandaarden over onderwerpen waar bi+ mensen zijn oververtegenwoordigd (o.a. diversiteit, suïcidaal gedrag, alcohol en drugs), is nergens aandacht voor bi+. • In de Inclusiescan GGZ is, behalve in de inleiding, geen aandacht voor seksuele oriëntatie. • Een organisatie heeft een webpagina over lhbt+ gericht op hulpverleners. Daarin is aandacht voor bisexualiteit, waarin stereotypen worden genoemd die vervolgens niet worden ontkracht of genuanceerd. Er ontbreekt informatie over het geven van hulpverlening aan bi+ mensen.
Matig bi+ inclusief aanbod	<ul style="list-style-type: none"> • In scholing van professionals is er aandacht voor lhbt+ en daarin komt aan bod dat bi+ mensen relatief vaak seksueel geweld meemaken. Over homoseksualiteit en transgender komt ook aan bod wat het met zich meebrengt voor hulpverlening. Dat ontbreekt over bi+.
Bi+ inclusief aanbod voor hulpverleners	<ul style="list-style-type: none"> • Er is ooit een webinar over lhbt+ gegeven aan alle hulpverleners van de organisatie. Hierin kwam ook aan bod hoe vaak biseksuele mensen seksueel geweld meemaken, of en hoe je naar seksuele oriëntatie moet vragen en waarin lhbt+ belangrijk voor het bieden van hulp. Veel hulpverleners volgden dit. Er werd gezegd dat het voor nieuwe medewerkers en als herhaling goed zou zijn om het opnieuw aan te bieden. • Er is bij een organisatie een tool ontwikkeld voor hulpverleners op basis van ervaringen van jongeren. Hierin staan ook aanbevelingen om niet uit te gaan van iemands seksuele oriëntatie op basis van uiterlijk, met daarbij bi+ inclusieve vraagstellingen over relaties en seksuele oriëntatie.

Conclusies

Gezien de hoge prevalentie van SGGSG onder bi+ mensen, en zeker bi+ vrouwen, is er opvallend weinig aandacht voor bi+ in het aanbod voor hulpverleners. Dat geldt soms wel voor andere subgroepen, zoals MSM en transgender personen. Vaak wordt pas informatie of ondersteuning aangeboden als gevolg van een vraag of casus van een hulpverlener (ad hoc). Bij bi+ mensen speelt echter vooral dat bi+ mensen er weinig open over zijn, dat hulpverleners een bi+ oriëntatie kunnen missen, en dat er daardoor weinig vragen en cases van hulpverleners zijn. Ook organisaties hebben bi+ mensen als groep zelden in het vizier. Zij blijven daardoor in het aanbod voor hulpverleners meestal buiten beeld.

3.2.6 Bewustwording en kennis

Bewustwording en kennis gaat erover in hoeverre hulpverleners en beleidsadviseurs zich bewust zijn van en accurate kennis hebben over bi+ inclusieve hulpverlening. Hierbij gaat het over een inschatting die de geïnterviewden maken over zichzelf en hun collega's.

Schadelijke of beperkende bi+ inclusieve bewustwording en kennis

- Er wordt ingeschat dat er bij hulpverleners en beleidsadviseurs over het algemeen geen of zeer beperkte bewustwording en kennis over bi+ aanwezig is.
- Het kan voorkomen dat aanwezige kennis over bi+ mensen stereotyperend en stigmatiserend is en dat daardoor hulpverlening schadelijk kan zijn voor bi+ mensen.

Matige bi+ inclusieve bewustwording en kennis

- Er wordt ingeschat dat hulpverleners en beleidsadviseurs weten wat bi+ inhoudt en dat zij ermee bekend zijn dat bi+ mensen veel vaker SGGSG meemaken, maar dat ze niet goed weten waar bi+ mensen tegenaan lopen en hoe ze bi+ inclusieve hulpverlening kunnen bieden.
- Het kan voorkomen dat aanwezige bewustwording en kennis over bi+ mensen incorrect of onvolledig is (bv. termen bi+ of pan niet kennen, maar wel begrijpen dat het gaat om iedereen die op meer dan één gender valt; achterhaalde feiten kennen over de prevalentie van SGGSG ervaringen van bi+ mensen), maar dit staat bi+ inclusieve hulpverlening niet ernstig in de weg.

Bi+ inclusieve bewustwording en kennis

- Er wordt ingeschat dat hulpverleners en beleidsadviseurs weten wat bi+ inhoudt, dat zij ermee bekend zijn dat bi+ mensen veel vaker SGGSG meemaken en dat ze goed weten waar bi+ mensen tegenaan lopen om bi+ inclusieve hulpverlening te kunnen bieden.

Bewustwording en kennis

Voorbeelden uit de Scan

Schadelijke of beperkende bi+ inclusieve bewustwording en kennis

- Er wordt ingeschat dat collega hulpverleners enige basiskennis hebben over seksuele oriëntatie en soms ook over transgender, maar dat dit mogelijk niet geldt voor bi+.
- Er bestaat een misperceptie dat lesbische, en homoseksuele hulpverleners zich waarschijnlijk bewust zijn van en kennis hebben over bi+.
- De hulpverleners bleken nauwelijks cases te kennen van bi+ personen die seksueel geweld hadden meegemaakt en sommigen waren vooral verbaasd dat veel meer cliënten bi+ zouden moeten zijn.
- Er zijn onderdelen in een organisatie, waar het mogelijk is dat er hulpverleners werken die zich niet bewust zijn van, geen kennis en ook geen positieve houding hebben over bi+.
- Iemand dacht eerst iemands seksuele oriëntatie aan het uiterlijk van de cliënt af te kunnen leiden.
- Een hulpverlener verwarde non-binair en bi+ met elkaar.

Matige bi+ inclusieve bewustwording en kennis

- Er bestaat het besef dat alle hulpverleners te maken krijgen met bi+ cliënten die SGGSG hebben meegemaakt. Maar kennis over lhbt+ en ook bi+ is meestal beperkt.
- Er wordt vanuit gegaan dat de basishouding van niet-oordelen en open staan belangrijk is om hulpverlening te geven aan bi+ mensen. Kennis en deskundigheid over bi+ inclusieve hulpverlening ontbreekt verder.
- Hulpverleners zijn er soms of meestal mee bekend dat bi+ vrouwen vaker seksueel geweld meemaken, maar er wordt ingeschat dat er weinig bewustwording en deskundigheid is over bi+ en over de problemen die bij hen spelen.
- Een hulpverlener had de indruk dat een training specifiek over genderdiversiteit voldoende was om bi+ inclusief te werk gaan.
- Een hulpverlener geeft aan dat bi+ een blinde vlek is binnen diens organisatie en staat open om meer te leren over bi+ en bi+ inclusie.

Bi+ inclusieve bewustwording en kennis

- Een coördinator van een organisatie hoorde van de hoge prevalentie seksueel geweld onder bi+ vrouwen en is bij een belangenorganisatie gaan navragen hoe dit komt.
- Bij een organisatie-onderdeel gericht op jongeren is er basiskennis over hoe niet open en eerlijk kunnen zijn over een niet-heteroseksuele oriëntatie iemand kwetsbaarder maakt voor seksueel geweld.
- Bij organisatie-onderdelen die specifiek over seksualiteit en gender gaan, is er veel kennis over lhbt+ en een open houding naar bi+.

Conclusies

De inschatting is dat veel hulpverleners en beleidsadviseurs zich onvoldoende bewust zijn van bi+ en niet genoeg kennis hebben over bi+ inclusieve hulpverlening. Over homoseksualiteit en transgender is dat soms iets beter, al kan het ook daarin tekortschieten. Er kunnen ook onjuiste beelden bestaan of een gebrek aan een positieve houding, en dit staat adequate hulpverlening in de weg. Het valt vooral op hoe bi+ cliënten niet echt in beeld lijken te zijn bij hulpverleners. Er bestaat bij sommigen het besef dat alle hulpverleners te

maken zullen krijgen met bi+ cliënten en dat het daarom belangrijk is dat hulpverleningsorganisaties daar meer aandacht voor zouden moeten hebben. Over hoe bi+ inclusieve hulpverlening eruitziet is doorgaans nauwelijks kennis en deskundigheid bij hulpverleners. Er is op individueel niveau bereidwilligheid om meer te leren over bi+ en bi+ inclusieve hulpverlening. Een persoon heeft ooit pro-actief gezocht naar goede informatie over bi+ om hulpverleners te ondersteunen, maar dat bestond toen nog niet. In onderdelen van organisaties die gespecialiseerd zijn in seksuele en genderdiversiteit is het beeld omtrent bewustwording en kennis over bi+ en bi+ inclusieve hulpverlening gunstiger.

3.2.7 Houding van hulpverleners

Houding over hulpverleners betreft de houding die hulpverleners hebben tegenover bi+, hoe dit van invloed kan zijn op bi+ inclusieve hulpverlening en welke visie de organisatie hierin hanteert en uitdraagt.

Schadelijke of beperkende bi+ inclusieve houding

- Hulpverleners mogen negatieve of stigmatiserende persoonlijke visies en overtuigingen hebben over groepen en kunnen dit op het werk uitdragen zonder dat ze daarop worden aangesproken. Zij mogen van de organisatie discriminerend of stigmatiserend handelen richting bi+ mensen en mensen in allerlei relatievormen – of cliënten hierom weigeren.

Matige bi+ inclusieve houding

- Hulpverleners mogen negatieve of stigmatiserende persoonlijke visies en overtuigingen hebben over groepen, zolang ze dit op het werk niet uitdragen en in staat zijn om vanuit 'professioneel gedrag' bi+ mensen en mensen in allerlei relatievormen adequate en bi+ inclusieve hulpverlening te bieden.
- Het wordt onwenselijk gevonden dat hulpverleners negatief tegenover bi+ mensen staan, maar er wordt vanuit de organisatie niet pro-actief naar gevraagd, gemonitord of geacteerd en er wordt geen zero-tolerance uitgedragen.

Bi+ inclusieve houding

- De organisatie draagt uit dat hulpverleners geen negatieve en stigmatiserende persoonlijke visies en overtuigingen mogen hebben over groepen, omdat dit de kwaliteit van hulpverlening aan mensen uit deze groepen, waaronder bi+ mensen, ook onbewust en onbedoeld in de weg kan staan. Indien hulpverleners vanwege moraliteit of door onwetendheid moeite hebben met bepaalde groepen dan krijgen ze daarin hulp en ondersteuning om dit te veranderen of ze worden verzocht om de organisatie te verlaten.

Houding van hulpverleners

Voorbeelden uit de Scan

Schadelijke of beperkende bi+ inclusieve houding

- Er wordt ingeschat dat er hulpverleners kunnen zijn die denken dat biseksuele mensen niet goed weten hoe het zit en die nog wat uit te zoeken hebben of ze hetero of lesbisch/homo zijn.
- In een organisatie wordt uitgedragen dat je als hulpverlener vanuit je geloof tegen abortus mag zijn, zolang je professioneel en neutraal kunt meedenken en ondersteunend kan zijn voor de cliënt. Deze persoon denkt dat het bij een afkeurende houding tegenover homo- en biseksualiteit of experimenteren in relaties lastig is om goede hulpverlening te kunnen bieden. Dit kan in niet-gespecialiseerde hulpverlening voorkomen. Hulpverleners zouden morele bezwaren kunnen hebben die kunnen doorwerken in hulpverlening. Ontkenning van bi+ wordt niet verwacht, al kan dat ook onzichtbaar blijven.
- In een organisatie klinken het afgelopen jaar meer negatieve geluiden over de hoeveelheid aandacht voor lhbt+ onderwerpen, terwijl de organisatie juist minder aandacht is gaan besteden aan specifiek lhbt+ en meer aan brede diversiteit.

Matige bi+ inclusieve houding

- Er wordt in meerdere organisaties niet gevraagd naar hoe iemand over groepen of kwesties denkt; wel of iemand achter de organisatie visie staat.
- Als iemand een opvallende houding over lhbt+ uitdraagt op het werk dan wordt er wel in gesprek gegaan. Tegelijk weten hulpverleners goed wat er wordt verwacht in hoe ze zich horen te uiten.
- Het wordt zeer onwenselijk gevonden wanneer hulpverleners moeite zouden hebben met bi+, want mensen die seksueel geweld hebben meegemaakt hebben erg goede antennes of ze de schuld krijgen, veroordeeld worden of niet gezien worden. Of dit voorkomt, is onbekend.
- Er wordt vanuit gegaan dat collega's elkaar aanspreken als een collega dingen zegt die niet oké zijn. Of dit gebeurt, is onbekend.

Bi+ inclusieve houding

- Er wordt verwacht van hulpverleners dat zij een niet-oordelende basishouding hebben over allerlei gedrag en groepen en daar wordt naar gevraagd in het sollicitatiegesprek. Er wordt niet expliciet gevraagd naar bi+ is, maar er wordt ingeschat dat collega's daar geen problemen mee hebben.
- Intervisiemomenten tussen hulpverleners dragen bij aan het leren van elkaars expertise en aan het doorontwikkelen van een open houding.
- In delen van organisaties die zich specifiek op gender en seksualiteit richten, wordt geacht dat je positief tegenover lhbt+ mensen staat.

Conclusies

Er was veel variatie in wat organisaties uitdragen en wat medewerkers vinden van het mogen hebben van een persoonlijke negatieve houding over groepen mensen, zoals bi+ mensen. Ondanks dat nagenoeg alle geïnterviewden het zeer onwenselijk vinden dat hulpverleners een negatieve houding tegenover bi+ kunnen hebben en in dat geval bi+ mensen zouden behandelen of

ondersteunen, was geen enkel persoon ervan overtuigd dat dit niet voor kan komen in hun organisatie. Organisaties zelf hebben hier geen beleid over en één organisatie staat persoonlijke negatieve houdingen over groepen toe, zolang dit de hulpverlening niet in de weg staat.

3.2.8 Gedrag van hulpverleners

Gedrag van hulpverleners gaat over hun gedrag naar (potentiële) bi+ cliënten en het kunnen bieden van bi+ inclusieve hulpverlening.

Schadelijk of beperkend bi+ inclusief gedrag van hulpverleners

- Er zijn een of meer voorbeelden bekend van discriminatie, uitsluiting, handelen vanuit stereotypen of victim blaming door hulpverleners gericht naar bi+ cliënten en waarbij er niet is ingegrepen.
- Hulpverleners kunnen micro-agressies, uitsluitend taalgebruik of grapjes maken en gebrek aan kennis hebben over bi+ hebben en zij worden hierop niet aangesproken.
- Het is onbekend of discriminatie, uitsluiting, handelen vanuit stereotypen of victim blaming door hulpverleners gericht naar bi+ cliënten voorkomt, maar er wordt ingeschat dat dit in de organisatie zou kunnen voorkomen.

Matig bi+ inclusief gedrag van hulpverleners

- Er bestaat het beeld dat er zelden cliënten zijn waarvan bekend is dat ze een bi+ oriëntatie hebben, dus het is aannemelijk dat een bi+ oriëntatie wel eens wordt gemist door hulpverleners of dat ze niet naar deze organisatie gaan.
- Er kan sprake zijn van handelingsverlegenheid om in de hulpverlening naar seksuele oriëntatie of relatievorm te vragen of goed door te vragen, waardoor iemands bi+ oriëntatie kan worden gemist.
- Hulpverleners kunnen sterk heteroseksueel of monoseksueel (hetero óf homo/lesbisch) gericht zijn en daardoor signalen missen en/of niet de juiste vragen stellen of kennis hebben om iemands bi+ oriëntatie in beeld te krijgen.
- Hulpverleners geven een signaal dat ze open staan voor seksuele diversiteit, en vragen er vaak ook naar, wat aan bi+ mensen de boodschap geeft dat hulpverlening veilig en inclusief is voor hen. Maar er wordt ingeschat dat hulpverleners daarna niet handelen vanuit deskundigheid en niet goed adequate en bi+ inclusieve hulpverlening bieden.

Bi+ inclusief gedrag van hulpverleners

- Er komen regelmatig cliënten waarvan bekend is dat ze een bi+ oriëntatie hebben, dus een bi+ oriëntatie wordt meestal niet gemist door hulpverleners.
- Hulpverleners gaan ervan uit dat seksuele diversiteit voorkomt onder cliënten en staan hier positief tegenover.
- Hulpverleners kunnen adequaat en inclusief naar seksuele oriëntatie vragen om een bi+ oriëntatie in beeld te krijgen en hebben de vaardigheden en kennis om vervolgens adequaat door te vragen.
- Als in de hulpvraag of context iemands seksuele oriëntatie irrelevant is, dan geven hulpverleners toch een signaal dat ze open staan voor seksuele diversiteit inclusief bi+, omdat dit aan lhbt+ en ook bi+ mensen de boodschap geeft dat hulpverlening veilig en inclusief is voor hen.
- Hulpverleners weten hoe een bi+ oriëntatie van belang kan zijn in het beleven en meemaken van SGGSG en zij kunnen adequate hulpverlening bieden waar een bi+ cliënt baat bij kan hebben.
- Hulpverleners zijn zich bewust(er) van hun eigen vooroordelen en stereotyperingen over allerlei groepen, en idealiter ook lhbt+ en bi+, en werken actief aan hun kennis en vaardigheden via het organisatie-aanbod en/of op andere manieren.

Gedrag van hulpverleners	Voorbeelden uit de Scan
Schadelijk of beperkend bi+ inclusief gedrag van hulpverleners	<ul style="list-style-type: none"> In een organisatie zijn er enkele medewerkers die hebben opgemerkt dat ze vinden dat lhbt+ onderwerpen door "hun strot geduwd wordt".
Matig bi+ inclusief gedrag van hulpverleners	<ul style="list-style-type: none"> Hulpverleners hebben een niet-oordelende basishouding (o.a. levenservaring, nieuwsgierig en open zijn). Dit vergemakkelijkt dat mensen hun verhaal willen doen. Maar ze zijn niet allemaal toegerust om deskundige hulpverlening te bieden aan bi+ mensen en kunnen kennis en kunde missen over bi+ en goed doorvragen. Onder hulpverleners worden soms vragen gesteld of situaties gedeeld die ze opvallen of bijzonder vinden, waaruit blijkt dat veel collega's heteroseksueel gericht zijn. Door verantwoordelijkheidsgevoel, eigen normen en ervaringen en gebrek aan kennis over bi+, kunnen hulpverleners die willen helpen vanuit een soort handelingsverlegenheid over- of onderreageren. Volgens deze persoon is een voorbeeld van overreageren dat bi+ gedrag onnodig wordt geproblematiseerd. Een voorbeeld van onderreageren is niet doorvragen wat bi+ met zich mee kan brengen. Iemand denkt dat cliënten hun bi+ oriëntatie soms zullen verzwijgen of niet belangrijk vinden en dat het hierdoor ook kan worden gemist. Het is onbekend of hulpverleners ernaar vragen of signalen geven dat de omgeving veilig is. Een hulpverlener van een organisatie realiseert zich dat zij aannames doet over de seksuele oriëntatie van haar cliënten en gaat hier meer op letten. Er zijn weinig cases van bi+ cliënten in een organisatie. Er is het besef dat dit kan betekenen dat bi+ mensen niet worden signaleerd of dat ze niet naar deze organisatie gaan vanwege de uitstraling of omdat ze zich niet veilig genoeg voelen. Seksuele oriëntatie komt bij enkele organisaties niet vanzelfsprekend of standaard aan bod. Soms is het irrelevant, maar het kan ook voorkomen dat daardoor iemands bi+ oriëntatie wordt gemist.
Bi+ inclusief gedrag van hulpverleners	<ul style="list-style-type: none"> In een organisatie-onderdeel is goed aandacht voor relaties en diversiteit en hulpverleners vragen daar op een adequate manier naar. Er is een organisatie-onderdeel waar uitgebreid naar seksualiteit wordt gevraagd en waar in de praktijk seksuele oriëntatie aan bod komt bij een hulpvraag rond SGGSG. In een organisatie is bekend dat er onder hun cliënten regelmatig mannen zijn die twifelen over hun seksuele oriëntatie. Dat geeft aan dat deze mannen zich veilig genoeg voelen om dit te bespreken met de hulpverlener. Het was onbekend of dit ook voor vrouwen geldt.

Conclusies

Er zijn geen situaties genoemd waaruit blijkt dat ernstig schadelijk gedrag naar bi+ mensen voorkomt, zoals expliciete negatieve reacties, afkeuring of geweld. Wel was er een organisatie waarin enkele collega's hardop zeiden dat de aandacht voor lhbt+ hen "door de strot wordt geduwd." Verder is de inschatting dat er, ook in de andere organisaties, waarschijnlijk gedragingen voorkomen waaruit blijkt dat collega's niet echt uitgaan van seksuele diversiteit en niet bi+ inclusief zijn. Voorbeelden die voorkwamen zijn impliciete miscategorisering van bi+ mensen door mensen standaard in te schatten als hetero, of anders als homo/lesbisch. Ze kunnen iemands seksuele oriëntatie missen door er niet of niet goed naar te vragen of adequaat door te vragen. Het beeld bestaat dat er niet van kan worden uitgegaan dat hulpverleners toegerust zijn om adequate en inclusieve hulpverlening te bieden aan bi+ mensen. Ook is de inschatting dat veel of sommige hulpverleners niet goed weten hoe ze met de juiste kennis en kunde hulpverlening kunnen laten aansluiten bij de behoeften van bi+ mensen. Het is positief dat een niet-oordelende en open basishouding meestal gangbaar is onder hulpverleners. Er zijn organisatie-onderdelen waarvan wordt ingeschat dat hulpverleners naast een positieve basishouding ook sensitief en deskundig zijn in het adequaat hulp bieden aan bi+ mensen.

3.3 Conclusies

Uit de scan onder vier hulpverleningsorganisaties voor acute hulpverlening of GGZ hulpverlening na het meemaken van SGGSG, blijkt dat er doorgaans een cultuur is die uitgaat van heteroseksualiteit en monoseksualiteit. Ook is er geen expliciete normstelling. Dit kan het voor bi+ medewerkers en cliënten moeilijker maken om open te zijn over een bi+ oriëntatie. In onderdelen van organisaties die gespecialiseerd zijn in seksuele en genderdiversiteit lijkt minder sprake te zijn van een heteroseksuele of monoseksuele norm, al is ook daar openheid tussen collega's over seksuele oriëntatie meestal niet vanzelfsprekend.

Het valt vooral op hoe onzichtbaar bi+ is, en dat het belang van een bi+ oriëntatie in effectieve SGGSG hulpverlening niet breed wordt erkend. In meerdere organisaties ontstond, mede door de interviews, het inzicht dat er opvallend weinig cases bekend zijn van bi+ cliënten, gezien de hoge prevalentie van SGGSG onder met name bi+ vrouwen. Uit veel onderzoek is bekend dat bi+ mensen meer terughoudend zijn om open te zijn over hun seksuele oriëntatie dan andere groepen (Bi+ Nederland, 2023, Buizer et al., 2024; Panteia et al., 2024). Ook is de inschatting dat hulpverleners er vaak niet naar vragen, een bi+ oriëntatie kunnen missen of daar onjuiste aannames over hebben. Voor sommige organisatie-onderdelen die gespecialiseerd zijn in seksuele en genderdiversiteit is het beeld hierover positiever en komt seksuele oriëntatie doorgaans ter sprake op een manier die openstaat voor bi+ mensen, en voor twijfelen en experimenteren.

Bi+ mensen staan in de gescande hulpverleningsorganisaties als groep niet op het netvlies. Sommige geïnterviewden weten dat bi+ vrouwen het grootste aandeel slachtoffers vormen binnen de lhbt+ groep. Dit is niet breed bekend in organisaties of het biedt geen reden voor gerichte aandacht in de hulpverlening, zoals voor andere groepen gebeurt. Het beeld bestaat dat bi+ mensen zich herkennen en aangesproken voelen door verwijzingen naar lhbtqi+ of regenboog. Daarvan is bekend dat dit in de praktijk voor bi+ mensen niet het geval hoeft te zijn (Hermsen et al., 2024).

Geïnterviewden realiseren zich dat alle hulpverleners te maken krijgen met cliënten die SGGSG hebben meegemaakt en die bi+ zijn. Toch is de inschatting dat kennis en bewustwording over lhbt+ bij veel hulpverleners beperkt is. Als dat wel aanwezig is, dan richt zich dat meer op homoseksualiteit en soms transgender mensen, en ook daarin kan het tekortschieten. Onder medewerkers en hulpverleners kunnen onjuiste en stereotiepe beelden bestaan over bi+. Ook komt uitsluitend taalgebruik, miscategorisering van bi+ mensen, en het verwarren van bi+ en non-binair voor. In interviews werden geen voorbeelden genoemd van expliciete negatieve reacties op of afkeuring van een bi+ persoon. Als ernaar is gevraagd, dan verwachten geïnterviewden niet dat dit voorkomt in de organisatie.

Er is de indruk dat in de gescande hulpverleningsorganisaties doorgaans weinig signalen worden gegeven dat ook bi+ mensen expliciet welkom zijn in de organisatie, zoals dat soms wel voor andere groepen geldt. In communicatie naar cliënten en medewerkers zoals websites, folders en documenten is weinig aandacht voor lhbt+. Als dat wel gebeurt is dat meestal vooral gericht op homoseksualiteit en transgender. In specifieke content en deskundigheids-

bevordering over lhbt+ wordt vaak een definitie gegeven van biseksualiteit, en soms ook over bi+ en panseksualiteit. Een enkele keer wordt de hoge prevalentie van seksueel-geweldservaringen van biseksuele vrouwen benoemd of is er incidenteel aandacht voor bi+ op social media. Nergens wordt echter uitgelegd waar bi+ vrouwen (en mensen) precies tegenaan lopen, wat ze nodig hebben en hoe hulpverlening daar goed rekening mee kan houden. In organisatie-onderdelen die gespecialiseerd zijn in seksuele en genderdiversiteit is het beeld over bi+ bewustwording en kennis onder hulpverleners gunstiger en is de inschatting dat er adequate en bi+ inclusieve hulpverlening wordt gegeven.

Het is positief dat een niet-oordelende en open basishouding onder hulpverleners meestal gangbaar is. Wel is er veel variatie in wat de gescande hulpverleningsorganisaties uitdragen over hoe hulpverleners persoonlijk een negatieve houding mogen hebben over onderwerpen of groepen. In sommige organisatie lijkt het dat hulpverleners een negatieve houding kunnen hebben over thema's en groepen, waaronder ook bi+, en dit wordt niet gescreend. Indien hulpverleners een negatieve houding hebben, is onbekend hoe deze hulpverleners daadwerkelijk hulp zouden bieden aan bi+ mensen. De geïnterviewden vinden dit zeer onwenselijk. In de organisatie-onderdelen die gespecialiseerd zijn in seksuele en genderdiversiteit is de houding tegenover seksuele diversiteit en bi+ positief.

Onder de geïnterviewden is er besef dat hulpverlenings-organisaties meer aandacht voor bi+ mensen zouden moeten hebben en er lijkt ook bereidwilligheid om meer te leren over bi+. Op dit moment is het aanbod over bi+ aan hulpverleners gering. Deskundigheidsbevordering over specifieke groepen cliënten blijkt vaak tot stand te komen door een casus of vraag van een hulpverlener. Dit kan verklaren waarom bi+ mensen buiten beeld blijven.

Er bestaat variatie in meningen en in organisatiebeleid over of seksuele oriëntatie standaard zou moeten worden uitgevraagd of niet. Sommige geïnterviewden willen dit graag, anderen zijn hier juist vanaf gestapt omdat het in de praktijk niet werkte, en een enkeling ziet hier het nut niet van in.

De scan laat zien dat bi+ nog vooral onzichtbaar is in deze organisaties. Er worden geen of weinig signalen gegeven dat de organisaties en hulpverlening bi+ inclusief zijn, en dit kan bi+ cliënten tegenhouden om open te zijn of stigmatisering in de hand werken. Tegelijk kan iemands bi+ oriëntatie worden gemist, omdat hulpverleners niet altijd het belang zien om te vragen naar iemands seksuele oriëntatie. Ook lijken veel hulpverleners niet goed te weten hoe zij bi+ inclusieve hulpverlening kunnen bieden. Zij worden hierin niet ondersteund en gestimuleerd door hun organisatie, omdat normstelling over bi+ inclusie ontbreekt en de cultuur meestal uitgaat van heteroseksualiteit en monoseksualiteit. Zo is er sprake van een vicieuze cirkel waarbij bi+ vooral onzichtbaar blijft en adequate en inclusieve hulpverlening aan bi+ mensen niet kan worden gegarandeerd. Bij enkele onderdelen die gespecialiseerd zijn in seksuele en genderdiversiteit is het beeld op veel vlakken positiever.

4 Aanbevelingen

Bi+ mensen en vooral bi+ vrouwen zijn oververtegenwoordigd in het meemaken van SGGSG. Tegelijk zijn ze weinig in beeld in de SGGSG hulpverlening. Specifieke hulpverlening aan bi+ mensen die te maken hebben gehad met SGGSG bestaat niet. Zij kunnen terecht bij generieke hulpverlening voor SGGSG. In de praktijk heeft deze hulpverlening soms wel oog voor lhbt+ mensen als groep, maar die is zelden ook op bi+ mensen gericht en op wat zij nodig hebben. Daardoor is de hulpverlening op veel vlakken nog niet adequaat en inclusief voor bi+ cliënten.

4.1 Aanbevelingen voor beleid

In onze cultuur is nog te vaak sprake van schadelijke genderstereotiepe opvattingen die ten grondslag liggen aan SGGSG. Schadelijke opvattingen hebben niet alleen betrekking op mannelijkheid en vrouwelijkheid, maar zijn ook heteronormatief en monoseksueel. Daardoor zijn niet alleen vrouwen een risicogroep maar ook lhbt+ personen, en blijven bi+ mensen vaak onzichtbaar. Cultuurverandering is dus nodig, op verschillende niveaus:

- via het onderwijs, zodat kinderen al jong vertrouwd raken met diversiteit, verantwoordelijkheid, wensen en grenzen;
- via professionals door deskundigheidsbevordering;
- via het algemene publiek, bijvoorbeeld via de media en door publiekscampagnes.

Cultuurverandering vraagt in het algemeen om een lange adem; borging en duurzaamheid is van belang.

- **Aanbeveling voor de overheid: blijf breed investeren in cultuurverandering in het algemeen en emancipatie van lhbt+ mensen waaronder ook expliciet bi+ mensen, via onderwijs, professionals en publiek.**

Cultuurverandering is ook nodig in het beleid. Wanneer het landelijk SGGSG beleid en het Nationaal Actieprogramma SGGSG meer aandacht hebben voor grote groepen die veel meer risico lopen op het meemaken van SGGSG, zoals bi+ vrouwen, dan verhoogt dit de effectiviteit en doelmatigheid van het beleid en draagt het tegelijkertijd bij aan cultuurverandering op verschillende niveaus in de infrastructuur rondom het tegengaan van en het hulp bieden na SGGSG. Deskundigheidsbevordering van beleidsambtenaren op dit vlak draagt ook bij aan cultuurverandering.

- **Aanbeveling voor de overheid: Besteed in het landelijk SGGSG beleid en in het Nationaal Actieprogramma SGGSG meer aandacht aan bi+ mensen, en in het bijzonder bi+ vrouwen.**
- **Aanbeveling voor de overheid: Zorg ervoor dat ambtenaren die werkzaam zijn op het gebied van SGGSG deskundig zijn wat betreft bi+ en inclusieve hulpverlening.**

Aangezien uit de verkenning blijkt dat bi+ mensen vaak buiten beeld zijn in de hulpverlening na SGGSG, kan de overheid de zichtbaarheid van deze risicogroep vergroten, zowel wat betreft de hulpverlening als preventie.

- **Aanbeveling voor de overheid: Benoem bi+ mensen expliciet in beleidsstukken, programma's en rapportages over SGGSG binnen de gehele infrastructuur en benoem het belang van bi+ inclusie in SGGSG hulpverlening.**

4.2 Aanbevelingen voor de hulpverlening

Hulpverleningsorganisaties hebben de taak om hun beleid en hulpaanbod bi+ inclusiever te maken. Zij kunnen daarvoor expertise inschakelen, gefaciliteerd door de overheid of met eigen middelen. Dit gaat niet alleen over gespecialiseerd hulpaanbod, maar ook over de cultuur binnen de organisatie. Een voorbeeld daarvan is zich expliciet uitspreken over het belang van bi+ inclusie en bi+ inclusieve hulpverlening.

Sommige hulpverleningsorganisaties bieden geen of verouderde informatie over bi+ en SGGSG. Bewustwording en deskundigheidsbevordering binnen de organisaties is daarom nodig. Expertisecentra op het gebied van SGGSG en hulpverlening, in samenwerking met bi+ experts, kunnen hier een rol spelen, bijvoorbeeld met het ontwikkelen van e-learnings, trainingen of workshops en het geven van adequate informatie via websites.

- **Aanbeveling voor hulpverleningsorganisaties: Maak beleid, hulpaanbod en organisatiecultuur bi+ inclusief.**
- **Aanbeveling overheid: Financier de ontwikkeling van bi+ inclusieve tools (e-learnings, rapporten, trainingen etc) die geschikt zijn voor alle organisaties in de infrastructuur rondom preventie van en hulpverlening na SGGSG.**

Sommige hulporganisaties blijken al (enigszins) over materialen en tools te beschikken om lhbt+ inclusieve hulpverlening te bevorderen. Het is belangrijk om dit te blijven actualiseren en ook gedegen bi+ inclusief te maken. Daarnaast is het van belang dat hulporganisaties beschikbaar materialen en tools verspreiden binnen hun organisatie, hier bekendheid aan geven en professionals de ruimte bieden om zich bij te scholen. Uitwisseling tussen hulpverleningsorganisaties en zorgprofessionals over bi+ inclusieve hulpverlening kan bijdragen aan kennis- en good practice bevordering. Dit kan bijvoorbeeld via thema- of panelsessies of conferenties binnen de bestaande infrastructuur van deskundigheidsbevordering in de SGGSG hulpverlening.

- **Aanbeveling hulpverleningsorganisaties: ontwikkel en actualiseer bi+ inclusieve materialen en tools en zorg binnen de bestaande infrastructuur voor het delen van kennis over bi+ inclusieve hulpverlening.**

4.3 Aanbevelingen voor de GGZ

Naar aanleiding van een interview zijn enkele GGZ Zorgstandaarden gescand op informatie over bi+ mensen. Hiervoor is gekeken naar onderwerpen waarvan bekend is dat bi+ mensen daar vaker dan gemiddeld mee te maken krijgen of omdat het relevant is, waaronder angststoornissen, alcohol en drugs, diversiteit, depressieve stoornissen, suïcide. Er bleek dat er nergens aandacht is voor bi+, en ook nauwelijks voor lhbt+. Een route om via bestaande infrastructuur kennis en bewustwording van hulpverleners te bevorderen is door in enkele GGZ Zorgstandaarden meer aandacht voor de relatie met SGGSG te leggen, gevolgd door kennis over risicogroepen en –factoren, zodat bi+ vrouwen en andere risicogroepen van SGGSG beter in beeld komen bij hulpverleners. In een volgende herzieningsronde van de standaarden kan dit meegenomen worden.

- **Aanbeveling voor Akwa GGZ: Neem bi+ inclusie mee in de herziening van zorgstandaarden.**

4.4 Aanbevelingen voor het bereiken van bi+ slachtoffers

Uit deze verkenning komt het beeld naar voren dat acute hulpverlening en GGZ hulpverlening na het meemaken van SGGSG niet vanzelfsprekend bi+ inclusief zijn. Het kan bi+ slachtoffers van SGGSG helpen om te weten welke hulpverleners of organisaties op dit moment bi+ inclusieve hulpverlening kunnen bieden aan slachtoffers. Dit kan in kaart worden gebracht met behulp van de ontwikkelde Bi+ Inclusiescan SGGSG en vervolgens beschikbaar gemaakt worden via bestaande informatieplatforms voor bi+ mensen, hulpverleners en doorverwijzers, bijvoorbeeld Roze Hulpverlening en diverse websites (zoals www.biplus.nl, www.seksindepraktijk.nl, www.centrumseksueelgeweld.nl, www.slachtofferhulp.nl). Roze Hulpverlening maakt nog niet expliciet melding van bi+ inclusieve hulpverlening, dat zou een eerste stap zijn.

- **Aanbeveling overheid: Faciliteer en financier het in kaart brengen van bi+ inclusieve hulpverlening/organisaties door een expertise organisatie op het gebied van SGGSG hulpverlening en/of bi+.**
- **Aanbeveling voor belangenorganisaties, expertisecentra en hulpverleners: Geef bekendheid aan bi+ inclusieve hulpverleners en organisaties**

Hulpverleningsorganisaties kunnen bi+ slachtoffers van SGGSG stimuleren om de stap naar hulpverlening te zetten, met de expliciete boodschap dat de hulpverlening er ook voor hen is. Dit kan door specifieke communicatie hierover op de website, inclusieve taal, ervaringsverhalen enz. Daarnaast kunnen de organisaties met hun boodschap hierover aanhaken bij themadagen zoals 17 mei, Bi Visibility Day en Pansexual Awareness Day.

- **Aanbeveling SGGSG hulpverleningsorganisaties: Werk aan expliciet bi+ inclusieve communicatie.**

Bij bovengenoemde activiteiten dient er rekening mee gehouden te worden dat niet alle mensen met een bi+ oriëntatie zich als biseksueel of bi+ identificeren. Het is aan te bevelen om meerdere identiteiten die onder bi+ vallen te noemen, zodat meer mensen zich herkennen. Indien ook jonge mensen tot de doelgroep behoren dan is het belangrijk om panseksualiteit expliciet te benoemen, want zij identificeren zich vaker als zodanig.

4.5 Aanbevelingen voor onderwijs en interventieontwikkelaars

Diversiteit wat betreft gender en seksuele oriëntatie zou een vanzelfsprekend bespreekpunt moeten zijn op scholen en opleidingen. Niet voor niets is het onderdeel van de kerndoelen in het PO en VO. Aandacht voor bi+ hoort daarbij. Voldoen aan deze wettelijke taak draagt ook bij aan de eerder genoemde cultuurverandering die nodig is om seksueel grensoverschrijdend gedrag te voorkomen. Dit geldt voor het basis- en voortgezet onderwijs, en voor de beroepsopleidingen, met name voor opleidingen in het onderwijs en de zorg. Professionals die in het onderwijs gaan werken kunnen kinderen en jongeren dan beter begeleiden op dit gebied. Professionals die in de hulpverlening terecht komen zijn dan beter geëquipeerd om gespecificeerde hulp te bieden aan slachtoffers, waaronder bi+ mensen.

- **Aanbeveling onderwijsinstellingen: Zorg voor voldoende kennis over bi+ en bi+ inclusiviteit bij de invulling van de kerndoelen en/of de relevante curricula in zorg- en onderwijsopleidingen.**

Ook interventieontwikkelaars van bijvoorbeeld preventieprogramma's voor jongeren in de jeugdzorg, het jongerenwerk en het onderwijs, of campaigners die zich bezighouden met de preventie van seksueel grensoverschrijdend gedrag dienen bi+ te includeren in hun activiteiten en zich bij te scholen op het gebied van bi+ mensen, specifieke risicofactoren voor bi+ mensen om SGGSG mee te maken en bi+ inclusieve zorg- en hulpverlening.

- **Aanbeveling interventieontwikkelaars: Zorg voor kennis en expertise over bi+ en maak interventies expliciet bi+ inclusief.**

4.6 Aanbevelingen voor vervolgonderzoek

In het literatuuronderzoek werd duidelijk dat er nog verschillende lacunes zijn in de bestaande kennis over en ervaringen van bi+ mensen met seksuele grensoverschrijding en seksueel geweld. Bovendien is voor effectieve en doelmatige beleidsontwikkeling en hulpverlening rond SGGSG actuele kennis over bi+ mensen essentieel. Beter en aanvullend onderzoek is daarvoor wenselijk.

Ten eerste is veel onderzoek over SGGSG niet bi+ inclusief. In veel onderzoek wordt helemaal niet naar seksuele oriëntatie gevraagd en als dat wel gebeurt, wordt de bredere lhbti+ groep vaak bij elkaar genomen. Indien wel naar bi+ mensen wordt gekeken, zijn dit vrijwel altijd vrouwen, zelden mannen en vrijwel

nooit non-binaire personen. Om deze groepen wel te kunnen onderscheiden, dient zowel naar genderidentiteit als naar seksuele oriëntatie te worden gevraagd. Bij voorkeur bevat een onderzoek zowel vragen naar seksuele aantrekkingskracht als naar zelfbenoeming en passen de beschikbare categorieën bij het brede bi+ spectrum. De CBS Veiligheidsmonitor 2024 doet recht aan de bestaande variatie in seksuele oriëntaties. Om meer consistentie tussen monitors te bevorderen zou die vraagstelling overgenomen kunnen worden in andere relevante monitoren, ten minste in de Prevalentiemonitor Huiselijk Geweld en Seksueel Grensoverschrijdend Gedrag 2024. Wij raden aan om bij het bi+ inclusief maken van onderzoek samen te werken met bi+ experts en belangenorganisaties.

Naast het gedegen bevragen van seksuele oriëntatie is het essentieel dat beschikbare data omtrent SGGSG ervaringen en eventuele hulp worden geanalyseerd en gerapporteerd. Het komt voor dat data naar seksuele oriëntatie wél beschikbaar zijn, maar dat analyse en rapportage vanwege gebrek aan prioritering achterwege blijft. Wij raden aan dat in onderzoek rond het thema SGGSG indien mogelijk gerapporteerd wordt over heteroseksuele, bi+ en homoseksuele mensen, met vergelijkingen naar gender.

- **Aanbeveling onderzoekers en opdrachtgevers: Maak onderzoek naar prevalentie en kenmerken van SGGSG bi+ inclusief.**

Daarnaast laat onderzoek vooral zien dát bi+ mensen vaker te maken krijgen met SGGSG, maar niet waarom hen dit vaker overkomt. Daarvoor zou longitudinaal onderzoek wenselijk zijn, waarbij gegevens over een langere periode worden verzameld om te bepalen of bepaalde risicofactoren vooraf gaan aan ervaringen met SGGSG. Daarnaast kan mediatie-onderzoek meer zicht geven op achterliggende processen. Hierbij wordt getoetst of bepaalde factoren de relatie tussen seksuele oriëntatie en het meemaken van SGGSG verklaren. Dit zou ook kunnen door secundaire analyses op bestaande data, bijvoorbeeld de data van de onderzoeken Seks onder je 25^e of de Monitor Seksuele Gezondheid. Hierin zou bijvoorbeeld kunnen worden getoetst of het hogere risico op SGGSG onder bi+ mensen blijft bestaan als wordt gecontroleerd voor andere factoren, zoals het aantal verschillende sekspartners. De overheid heeft een taak in het financieren van dit soort onderzoek.

- **Aanbeveling onderzoekers: Doe onderzoek naar de achtergronden van SGGSG bij bi+ mensen, bijvoorbeeld door longitudinaal onderzoek of secundaire analyses op bestaande data.**

Tot slot is er weinig onderzoek gedaan naar bevorderende of belemmerende factoren voor bi+ personen om hulp te zoeken na het meemaken van SGGSG of de behoeften en ervaringen van bi+ cliënten en slachtoffers van SGGSG in het zoeken en krijgen van hulp. Kwalitatief onderzoek naar deze ervaringen van slachtoffers is dan ook noodzakelijk. Alleen dan kan ervoor worden gezorgd dat de hulpverlening goed aansluit bij de ervaringen en behoeften van deze omvangrijke groep slachtoffers.

- **Aanbeveling onderzoekers: Doe onderzoek naar bevorderende en belemmerende factoren bij bi+ mensen om hulp te zoeken na het meemaken van SGGSG.**
- **Aanbeveling voor de overheid: Bevorder en financier bovengenoemd onderzoek.**

- Baams, L., Graaf, H. de, Bergen, D. van, Cense, M., Maliepaard, E., Bos, H., Wit, J. de, Jonas, K., Daas, C. van den., & Joemmanbaks, F. (2021). Niet in één hokje: Ervaringen en welzijn van bi+ personen in Nederland. Rijksuniversiteit Groningen, Rutgers & Bi+ Consortium.
<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2021/06/01/rapport-niet-in-een-hokje>
- Berger, R. (2013). "Now I see it, now I don't: researcher's position and reflexivity in qualitative research." *Qualitative research* 15 (2), 219-234.
<https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/1468794112468475>
- Beyer, M.S., Toumayan, A.C., Hipp, T.N. (2022). Sexual Violence among Sexual and Gender Minorities. In: Geffner, R., White, J.W., Hamberger, L.K., Rosenbaum, A., Vaughan-Eden, V., Vieth, V.I. (eds) *Handbook of Interpersonal Violence and Abuse Across the Lifespan*. Springer, Cham.
https://doi.org/10.1007/978-3-319-89999-2_215
- Bi+ Nederland. (2023). Kennissynthese Nederlandse onderzoeken over bi+ mensen en thema's. Amsterdam: Bi+ Nederland.
<https://biplus.nl/kennissynthese-nederlandse-onderzoeken/>
- Bi+ Nederland. (z.d.-b). Zoveel bi+ mensen, hoe zit dat? Een kijkje achter de statistieken - biplus.nl. Geraadpleegd op 5 november 2024, van <https://biplus.nl/zoveel-biplus-mensen-hoe-zit-dat-een-kijkje-achter-de-statistieken>
- Bi+ Nederland. (z.d.-c). woordenlijst - biplus.nl. Geraadpleegd op 7 november 2024, van <https://biplus.nl/woordenlijst/>
- Buizer, I., Hermsen, D., Lisdonk, J. van, & Toorn, J. van der. (2024). An exploration of bi+ people and work. Leiden: Universiteit Leiden/Bi+ Nederland. <https://biplus.nl/wp-content/uploads/2024/03/biplus-mensen-en-werk-verkenning.pdf>
- CBS (2020). Prevalentiemonitor Huiselijk Geweld en Seksueel Grensoverschrijdend Gedrag 2020. Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC) en het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). <https://open.overheid.nl/documenten/ronl-5813753d-ba12-48e7-a598-e627b679f689/pdf>
- CBS (2022). Prevalentiemonitor Huiselijk Geweld en Seksueel Grensoverschrijdend Gedrag 2022. Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC) en het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). <https://open.overheid.nl/documenten/ronl-df157de30658613564238f3db88b3cd690fe0b3c/pdf>
- CBS (2024a). Prevalentiemonitor Huiselijk Geweld en Seksueel Grensoverschrijdend Gedrag 2024. Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC) en het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). <https://www.cbs.nl/nl-nl/longread/statistische-trends/2024/hoeveel-lhbtqia-personen-telt-nederland-?onepage=true>
- CBS (2024b). Hoeveel LHBTQIA personen telt Nederland? Centraal Bureau Voor de Statistiek. <https://www.cbs.nl/nl-nl/longread/statistische-trends/2024/hoeveel-lhbtqia-personen-telt-nederland-?onepage=true>
- Cense, M., Joemmanbaks, F., van Bergen, D., & Bi+ Consortium (2021). "Ik was altijd al niet standaard": Kwalitatief onderzoek naar de beleving van bi+ volwassenen. Rutgers, Rijksuniversiteit Groningen en het Bi+ Consortium.

<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2021/06/01/rapport-ik-was-altijd-al-niet-standaard>

- Cense, M. & Marinus, M. A. (2023). Als seks(e) niet vanzelfsprekend is: Een levensloopperspectief op de relationele en seksuele ontwikkeling van jonge intersekse personen. Nijmegen/Utrecht, Nederland; Rutgers/Stichting NNID, <https://seksindepraktijk.nl/nieuws/in-de-zorg-hebben-intersekse-personen-behoefte-aan-een-open-en-respectvolle-houding-van-de-zorgprofessional/>
- Dodge, B., Herbenick, D., Friedman, M. R., Schick, V., Fu, T. J., Bostwick, W., Bartelt, E., Muñoz-Laboy, M., Pletta, D., Reece, M., & Sandfort, T. G. (2016). Attitudes toward Bisexual Men and Women among a Nationally Representative Probability Sample of Adults in the United States. *PloS one*, 11(10), e0164430. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0164430>
- Dyar, C., Feinstein, B. A., & Anderson, R. E. (2021). An experimental investigation of victim blaming in sexual assault: The roles of victim sexual orientation, coercion type, and stereotypes about bisexual women. *Journal of Interpersonal Violence*, 36(21-22) 10793-10816. <https://doi.org/10.1177/0886260519888209>
- Edwards, K. M., Mauer, V. A., Huff, M., Farquhar-Leicester, A., Sutton, T. E., & Ullman, S. E. (2023). Disclosure of Sexual Assault Among Sexual and Gender Minorities: A Systematic Literature Review. *Trauma, Violence, & Abuse*, 24(3), 1608-1623. <https://doi-org.utrechtuniversity.idm.oclc.org/10.1177/15248380211073842>
- Felten, H., Maliepaard, E., & Movisie. (2015). Biseksualiteit: 10 keer vraag en antwoord. Movisie. Geraadpleegd op 15 november 2024, van <https://www.movisie.nl/publicatie/biseksualiteit-10-keer-vraag-antwoord>
- Flanders, C. E., Anderson, R. E., & Tarasoff, L. A. (2020). Young Bisexual People's Experiences of Sexual Violence: A Mixed-Methods Study. *Journal of Bisexuality*, 20(2), 202–232. <https://doi.org/10.1080/15299716.2020.1791300>
- Flanders, C. E., Anderson, R. E., Tarasoff, L. A., & Robinson, M. (2019). Bisexual Stigma, Sexual Violence, and Sexual Health Among Bisexual and Other Plurisexual Women: A Cross-Sectional Survey Study. *The Journal of Sex Research*, 56(9), 1115–1127. <https://doi.org/10.1080/00224499.2018.1563042>
- Flanders, C. E., VanKim, N., Anderson, R. E. & Tarasoff, L. A. (2023). Exploring Potential Determinants of Sexual Victimization Disparities Among Young Sexual Minoritized People. *Psychology of Sexual Orientation and Gender Diversity*, 10(2), 232-245. <https://doi.org/10.1037/sgd0000506>
- Gervais, S. J., DiLillo, D., & McChargue, D. (2014). Understanding the link between men's alcohol use and sexual violence perpetration: The mediating role of sexual objectification. *Psychology Of Violence*, 4(2), 156–169. <https://doi.org/10.1037/a0033840>
- Grapperhaus, F., & Van Engelshoven, I. (2019). Kamerbrief bij Actieplan Veiligheid LHBTI, kenmerk 2546640. Den Haag: Ministerie van V&J. <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2019/04/02/tk-actieplan-veiligheid-lhbt>
- Grove, M. & Johnson, N. L. (2023). The Relationship Between Social Group Prejudice and Vulnerability to Sexual Violence in Bisexual Women. *Psychology of Sexual Orientation and Gender Diversity*, 10(4), 549-559. <https://doi.org/10.1037/sgd0000561>

- Hequembourg, A. L., Livingston, J. A., & Parks, K. A. (2013). Sexual Victimization and Associated Risks Among Lesbian and Bisexual Women. *Violence Against Women*, 19(5), 634-657. <https://doi-org.utrechtuniversity.idm.oclc.org/10.1177/1077801213490557>
- Hequembourg, A. L., Parks, K. A., Collins, R. L., & Hughes, T. L. (2015). Sexual Assault Risks Among Gay and Bisexual Men. *The Journal of Sex Research*, 52(3), 282–295. <https://doi-org.utrechtuniversity.idm.oclc.org/10.1080/00224499.2013.856836>
- Hermesen, D., Van Lisdonk J., Buizer, I., Van der Toorn, Jojanneke (2024). Handreiking Inclusie van bi+ mensen op het werk Inzichten en aanbevelingen over wat nodig is en werkt. Bi+ Nederland & Universiteit Leiden. <https://biplus.nl/wp-content/uploads/2024/05/handreiking-inclusie-van-biplus-mensen-op-het-werk.pdf>
- Huijnk, W., Damen, R., & Kampen, L. V. (2022). LHBT Monitor 2022. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau. <https://www.scp.nl/publicaties/publicaties/2022/07/05/lhbt-monitor-2022>
- Joemmanbaks, F. & Derckx, T. (2024). Multipele Minderheidsstress onder lhbt+ personen. Mentale gezondheidsverschillen verklaard vanuit een intersectioneel perspectief. Rutgers. <https://rutgers.nl/onderzoeken/minderheidsstress-onder-lhbt-i-personen/>
- Johnson, N. L., & Grove, M. (2017). Why Us? Toward an Understanding of Bisexual Women's Vulnerability for and Negative Consequences of Sexual Violence. *Journal of Bisexuality*, 17(4), 435–450. <https://doi.org/10.1080/15299716.2017.1364201>
- Koss, M. P., Abbey, A., Campbell, R., Cook, S., Norris, J., Testa, M., Ullman, S., West, C., & White, J. (2007). Revising the SES: A Collaborative Process to Improve Assessment of Sexual Aggression and Victimization. *Psychology of Women Quarterly*, 31(4), 357-370. <https://doi.org/10.1111/j.1471-6402.2007.00385.x>
- Koss, M. P., Abbey, A., Campbell, R., Cook, S., Norris, J., Testa, M., Ullman, S., West, C., & White, J. (2008). "Revising the SES: A collaborative process to improve assessment of sexual aggression and victimization": Erratum. *Psychology of Women Quarterly*, 32(4), 493. <https://doi-org.utrechtuniversity.idm.oclc.org/10.1111/j.1471-6402.2008.00468.x>
- Kraan, Y., Berlo, W. van., & Graaf, H. de (2024). Seksuele grensoverschrijding. In H. de Graaf, Y. Kraan, A. Oldenhof & F. Joemmanbaks, *Monitor Seksuele Gezondheid 2023* (pp. 111-123). Eburon. <https://rutgers.nl/onderzoeken/onderzoek-van-rutgers-onder-een-representatieve-groep-volwassenen-van-18-tot-80-jaar-in-nederland-over-seksuele-gezondheid/>
- Maliepaard, E. (2020). Biseksualiteit in romantische relaties: een eerste verkenning. *Tijdschrift voor Seksuologie*, 44(1), 22-29. <https://www.tijdschriftvoorseksuologie.nl/images/content/pdfs/2020-44-1%20Biseksualiteit%20in%20romantische%20relaties.pdf>
- McConnell, A. A. & Messman-Moore, T. L. (2019). Hazardous Drinking, Antibisexual Prejudice, and Sexual Revictimization Among Bisexual Women. *Psychology of Violence*, 9(5), 526-535. <https://doi.org/10.1037/vio0000211>
- Meyer I. H. (2003). Prejudice, social stress, and mental health in lesbian, gay, and bisexual populations: conceptual issues and research evidence. *Psychological bulletin*, 129(5), 674–697. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.129.5.674>

- Moschella, E. A., Potter, S. J., & Moynihan, M. M. (2020). Disclosure of Sexual Violence Victimization and Anticipated Social Reactions among Lesbian, Gay, and Bisexual Community College Students. *Journal of Bisexuality*, 20(1), 66–85.
<https://doi.org.utrechtuniversity.idm.oclc.org/10.1080/15299716.2020.1715910>
- Murchison, Gabriel R, Boyd, Melanie A & Pachankis, John E. (2017). Minority stress and the risk of unwanted sexual experiences in LGBTQ undergraduates. *Sex Roles: A Journal of Research*, 77(3-4) 221-238.
<https://doi.org/10.1007/s11199-016-0710-2>
- Naezer, M., Hehenkamp, F., Verlee S., & Myren B. (2025, in voorbereiding). “Alsof je geen grenzen hebt”: De rol van seksisme, heteronormativiteit en de monoseksuele norm in seksueel geweld tegen bi+ vrouwen. Amsterdam: Bi+ Nederland en Atria.
- Nikkelen, S., Tijdink, S., Graaf, H. de & Bakker, B. (2019). Seksuele gezondheid van lesbische, homoseksuele en biseksuele personen in Nederland anno 2017. Utrecht: Rutgers. <https://rutgers.nl/wp-content/uploads/2021/09/Seksuele-gezondheid-LHB-personen-in-Nederland-2017-incl.-samenvatting.pdf>
- O’Shea, M. T. (2021), A systematic review examining the health outcomes of Bi+ women who have experienced sexual violence, Universiteit Utrecht. (Master thesis)
- Panteia, Movisie & Ipsos I&O. (2024). Lhbtq+-monitor 2024. Zoetermeer: Panteia.
<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2024/11/06/rapport-lhbtq+-monitor-2024>
- Patterson, T. P., Lappin, A., & Cole, B. P. (2024). Masculine Threat and Stigma: Barriers to Help-Seeking for Gay and Bisexual Men Survivors. *Journal of Bisexuality*, 1–27. <https://doi.org.utrechtuniversity.idm.oclc.org/10.1080/15299716.2024.2397967>
- Rijksoverheid. (z.d.). Nieuwe Wet seksuele misdrijven. Geraadpleegd op 6 november 2024, van <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/seksuele-misdrijven/wet-seksuele-misdrijven>
- Salim, S. R., Eshelman, L. R., & Messman, T. L. (2022). Binegativity Exacerbates the Effects of Sexual Victimization Disclosure on Posttraumatic Stress and Drinking Among Bisexual Women. *Journal of Interpersonal Violence*, 37(21-22), NP19939-NP19960.
<https://doi.org/10.1177/08862605211047961>
- Salim, S. R., McConnell, A. A., & Messman-Moore, T. L. (2020). Bisexual Women’s Experiences of Stigma and Verbal Sexual Coercion: The Roles of Internalized Heterosexism and Outness. *Psychology of Women Quarterly*, 44(3), 362-376. <https://doi.org.utrechtuniversity.idm.oclc.org/10.1177/0361684320917391>
- Significant & Verwey-Jonker Instituut. (2022). Lhbt+ en huiselijk en seksueel geweld: Risicofactoren, hulpverlening en preventie. https://www.verwey-jonker.nl/wp-content/uploads/2022/03/321290_LHBTI-en-huiselijk-en-seksueel-geweld.pdf
- Sociaal en Cultureel Planbureau, Van Beusekom, G., & Kuyper, L. (2018). LHBT-monitor 2018: De leefsituatie van lesbische, homoseksuele, biseksuele en transgender personen in Nederland. In Sociaal en Cultureel

- Planbureau. Geraadpleegd op 15 november 2024, van <https://www.scp.nl/publicaties/monitors/2018/11/21/lhbt-monitor-2018>
- Spencer, C. M., Rivas-Koehl, M., Astle, S., Toews, M. L., McAlister, P., & Anders, K. M. (2024). Factors correlated with sexual assault victimization among college students in the United States: A meta-analysis. *Trauma, Violence, & Abuse*, 25(1), 246-259. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/36722372/#:~:text=The%20strongest%20correlates%20for%20SA%20victimization%20among%20college,victimization%2C%20emotional%20IPV%20victimization%2C%20and%20prior%20SA%20victimization>
- Van Berlo, W., Ploem, R., & Rutgers. (2018). Sexual violence: Knowledge file. Geraadpleegd op 15 november 2024, van https://rutgers.international/wp-content/uploads/2021/09/knowledge_file_Sexual_violence.pdf
- Watson, L. B., Craney, R. S., Greenwalt, S. K., Beaumont, M., Whitney, C., & Flores, M. J. (2021). "I Was a Game or a Fetish Object": Diverse Bisexual Women's Sexual Assault Experiences and Effects on Bisexual Identity. *Journal of Bisexuality*, 21(2), 225–261. <https://doi-org.utrechtuniversity.idm.oclc.org/10.1080/15299716.2021.1932008>
- World Health Organization. (z.d.). Violence Info – Sexual violence. Geraadpleegd op 6 november 2024, van <https://apps.who.int/violence-info/sexual-violence/>

Bijlage 1 Woordenlijst

Bi+: bi+ is een overkoepelende term voor iedereen die op meer dan één gender valt en sommige mensen gebruiken dit ook als identiteit.

Biseksueel: biseksuele mensen vallen op mannen en vrouwen, of op meer dan één gender. Hoe iemand biseksualiteit ervaart en omschrijft, kan per persoon verschillen.

Lhbtq+: lhbtq+ is een afkorting die staat voor lesbisch, homo, bi+, transgender, intersekse en queer. Met de + zijn andere groepen uit de regenbooggemeenschap inbegrepen, bijvoorbeeld asexuele personen.

Monoseksueel: je bent monoseksueel als je seksuele oriëntatie is gericht op één gender, bijvoorbeeld alleen op mannen of alleen op vrouwen. Iedereen die niet monoseksueel is, is dus bi+.

Monoseksuele norm: de monoseksuele norm is de verwachting dat mensen op één gender vallen en dus hetero of anders homo/lesbisch zijn. Bi+ oriëntaties vallen buiten deze norm, waardoor bi+ mensen tegen andere dingen aanlopen dan zowel hetero als homo en lesbische mensen.

Pansexueel: pansexuele mensen vallen op mensen, ongeacht gender of geslacht. Sommigen noemen dit genderblindheid. Gender speelt dan geen rol in aantrekking.

Queer: queer wordt onder andere gebruikt voor mensen die zich niet kunnen vinden in de gebruikelijke, vaststaande (binaire) kaders en hokjes voor gender en seksuele identiteit, of deze afwijzen. Sommigen zien queer als overkoepelende term voor iedereen in de lhbtq+ gemeenschap, anderen zien en gebruiken het als aparte identiteit.

Seksueel grensoverschrijdend gedrag: Seksueel grensoverschrijdend gedrag is elke vorm van seksueel gedrag dat over iemands grens gaat. Bij gewenst seksueel gedrag is sprake van wederzijdse instemming, vrijwilligheid en gelijkwaardigheid. De betrokkenen laten duidelijk blijken dat ze het willen, er wordt geen (lichamelijke, psychische of andere vormen van) druk of manipulatie uitgeoefend, en niemand heeft een groot overwicht door macht of leeftijd, waarbij de ander afhankelijk is. Bij seksueel grensoverschrijdend gedrag wordt aan een van deze voorwaarden niet voldaan.

Seksueel geweld

Seksueel geweld is penetratie (verkrachting) of andere seksuele handelingen (aanranding) tegen de wil. Dit kan gepaard gaan met geweld of dreiging met geweld. Ook kan gebruik zijn gemaakt van een situatie waarin iemand niet kon weigeren, bijvoorbeeld door middelengebruik.

Seksueel misbruik

Seksueel misbruik is elke vorm van seksuele grensoverschrijding waarbij sprake is van seks tussen een volwassene met een kind omdat hier per definitie sprake is van ongelijkwaardigheid, of andere situaties waarbij misbruik wordt gemaakt van een leeftijds- of machtsverschil, bijvoorbeeld wanneer een leerkracht seks heeft met een leerling of een hulpverlener met een cliënt. Seksueel misbruik van kinderen wordt ook wel seksuele kindermishandeling genoemd.

Seksuele intimidatie

Seksuele intimidatie gaat over opmerkingen, gebaren en handelingen die een seksueel karakter hebben en die als doel hebben om het slachtoffer te intimideren, beledigen, vernederen of kwetsen. Dit kan verbaal, non-verbaal of fysiek gedrag zijn. De term seksuele intimidatie wordt meestal gebruikt in werksituaties, maar het kan overal voorkomen waar mensen samen zijn en ook online via bijvoorbeeld sociale media.